

FORSVARSMINISTERIET
AUDITØRKORPSET

2026

Den Militære Straffe- og Retsplejeordning

Auditørkorpsets heraldiske skjold

Blasonering:

»I et sort skjold en oval gylden tidselkrans med røde blomster bundet af en sløjfe. Herpå to krydsede røde romerske liktorstave med fasces og sølv-øxe«

Indhold

Forord.....	5
1. Den militære straffe- og retspleje- ordning.....	7
2. Strafferetsplejens grundprincipper	9
3. Særlige processuelle regler i den militære strafferetspleje	15
4. Militære myndigheders bistand til efterforskningen.....	18
5. Samarbejdet med politiet og den civile anklagemyndighed	21
6. Militær strafferet.....	24
7. Militær straffelovs bestemmelser om væbnet konflikt.....	30
8. Efterforskning i internationale missionsområder.....	33
9. Undersøgelser vedrørende dræbte og tilskadedkomne danske soldater.....	37
10. Afgrænsningen mellem militære straffesager, militære disciplinarsager og ansættelsesretlige reaktioner.	40
11. Den militære anklagemyndigheds opgaver og organisering mv.	44
12. Oversigt over den militære straffe- retsplejes udvikling i danmark.....	47
Kontaktoplysninger mv.	49
Forsvarsministeriets koncern.....	51

Forord

Justitia

Bronzeskulptur af billedhugger Jette Vohlert, Vestre Landsret.

Foto: Flyvevåbnets Fototjeneste.

Den militære straffe- og retsplejeordning gælder for den selvstændige strafferetlige militære jurisdiktion, som på en række områder afviger fra den civile strafferetsplejeordning.

Det foreliggende hæfte gennemgår ordningen og er ajourført med de seneste ændringer af den militære retsplejeordning, herunder lov nr. 410 af 25. april 2023 om ændring af militær retsplejelov (*Styrkelse af mulighederne for at pågribe militært personel, der er narkopåvirket i tjenesten*) og lov nr. 1674 af 30. december 2024 om ændring af straffeloven, militær straffelov og retsplejeloven og om ophævelse af lov om straf for folkedrab og lov om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt (*Visse internationale forbrydelser*).

Fremstillingen ajourføres løbende og er tilgængelig på www.fauk.dk og på Forsvarsministeriets koncernfælles intranet.

København, maj 2026

Lars Stevnsborg
Generalauditør

1. Den militære straffe- og retsplejeordning

Hvorfor en særlig militær retspleje?

»Tjenesten i udlandet er ofte karakteriseret ved, at den foregår under forhold, hvor personalet kan blive udsat for situationer, som kræver skærpet agtpågivenhed, eller som kan udvikle sig til direkte militære konfrontationer. Det er i denne situation af afgørende betydning, at det udsendte personel er i stand til at løse opgaverne på en hensigtsmæssig og forsvarlig måde.

Brud på disciplinen kan efter omstændighederne få alvorlige følger og i yderste konsekvens medføre tab af menneskeliv og materiel. En hurtig og effektiv indskriden over for pligtforsømmelser i form af sanktioner kan efter omstændighederne være nødvendig for at markere konkret over for den, der forser sig, at den pågældendes adfærd er uacceptabel og har konsekvenser.

Af generalpræventive grunde gør tilsvarende sig gældende over for personalet som helhed.«

Lovforslag L 54, FT 2004-05 (2. samling)

Den militære strafferetlige jurisdiktion

Den militære anklagemyndighed, Forsvarsministeriets Auditørkorps, behandler militære straffesager i det danske forsvar. Spørgsmålet om behovet for at opretholde en særlig militær strafferetlig jurisdiktion har flere gange været genstand for behandling i Folketinget.

I forbindelse med Folketingets revision af den militære retsplejeordning i 1973 fandt man det

påkrævet – også i fredstid – at underkaste tjenstgørende militært personel særlige regler om pligtforsømmelser for at beskytte Forsvarets effektivitet og kampdygtighed gennem opretholdelse af den militære disciplin og orden.

Under behandlingen af endnu en lovrevision i 2005 blev det fastslået, at der fortsat er behov for en særlig militær straffe- og retsplejelovgivning. Folketinget bestemte i denne forbindelse, at centrale militære pligter fortsat skal være omfattet af militær straffelov, og at tilsidesættelse af disse pligter skal kunne sanktioneres, herunder med straf, også i fredstid. Baggrunden herfor er nærmere uddybet og begrundet i lovforslaget og betænkningen fra det særligt sagkyndige udvalg, der forberedte lovreformen (Betænkning nr. 1435/2004 om den militære straffelov, retsplejelov og disciplinarlov).

Det er blandt andet understreget i betænkningen, at Danmark i henhold til artikel 43, stk. 1, i 1977 Tillægsprotokol I til Genèvekonventionerne samt 1907 Landkriksreglementet, er forpligtet til at have et internt disciplinært system - »an internal disciplinary system«. Det antages almindeligvis, at denne forpligtelse også gælder i fredstid.

Kompetenceforhold

Militære straffesager behandles af Forsvarsministeriets Auditørkorps (i daglig tale FAUK).

Jurisdiktion

Det følger af militær retsplejelovs § 2, jf. militær straffelov §§ 1-2, at militære

straffesager er sager, hvor tjenstgørende *militært* personel – og i visse tilfælde hjemsendt militært personel – overtræder militær straffelov. Militære straffesager omfatter også overtrædelser af straffeloven eller andre strafbelagte civile bestemmelser, når overtrædelserne har en forbindelse (*nexus*) til tjenesten eller er begået på militært område mv.

Den militære retsplejeordning omfatter

I fredstid:

- *Militært personel i Forsvaret*

Under væbnet konflikt tillige:

- *Enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en militær enhed*
- *Krigsfanger mv.*
- *Enhver, der begår forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed eller andre forbrydelser under væbnet konflikt.*

Ved lov nr. 1550 af 19. december 2017 (*ændring af militær straffelov, militær disciplinarlov og militær retsplejelov*) blev det tydeliggjort, at militært ansatte i styrelser under Forsvarsministeriet og militært ansatte i Forsvarsministeriets departement er omfattet af begrebet *tjenstgørende militært personel* og dermed omfattet af de tre love.

Også udenlandsk militært personel, der er interneret her i landet, og andre personer, der efter mellemfolkelige overenskomster, som Danmark har tiltrådt, har krav på behandling som militærpersoner, er omfattet.

Under væbnet konflikt udvides den personkreds, der er omfattet af den militære straffe- og retsplejeordning.

Civilt ansatte og frivillige i Hjemmeværnet

Civilt ansatte i Forsvaret er ikke omfattet af den militære straffe- og retsplejeordning. Det

gælder f.eks. kontorpersonale, håndværkere m.fl. Det kan dog være fastsat i en ansættelseskontrakt, at vedkommende er tillagt militær status og dermed er omfattet af den militære retspleje, ligesom denne personkreds kan være omfattet af den militære retsplejeordning under væbnet konflikt.

Efter hjemmeværnslovens § 13 er frivillige i Hjemmeværnet kun under krig eller andre ekstraordinære forhold omfattet af reglerne i militær straffelov, militær retsplejelov og militær disciplinarlov, medmindre dette specifikt er fastsat i den frivilliges ansættelseskontrakt. Det har f.eks. været tilfældet med hjemmeværnspersonel, der er udsendt til internationale operationsområder med en korttidskontrakt, hvor udsendelsen sker under de samme retningslinjer og bestemmelser, der gælder for alt udsendt personel fra hæren.

Begår en civilt ansat i Forsvaret eller en frivillig i Hjemmeværnet strafbare handlinger, behandles sagen således af politiet og den civile anklagemyndighed. Har Auditøren indledt en militær straffesag mod en person, der viser sig ikke at være omfattet af den militære retsplejeordning, oversendes sagen til vedkommende politikreds til videre behandling og afgørelse.

Grønland og Færøerne

Den militære straffelov, den militære retsplejelov samt den militære disciplinarlov af 2005 er endnu ikke sat i kraft for Færøerne og Grønland. Dette betyder, at det for disse landsdele fortsat er militær straffelov og militær retsplejelov af 1973, som er gældende – herunder for udsendt personel.

Der findes således ikke en disciplinarlov, som er gældende for disse rigsdeler. Det indebærer blandt andet, at personellet ikke nyder de samme retsgarantier her som i Danmark.

2. Strafferetsplejens grundprincipper

Strafferetsplejens grundprincipper

Efter militær retsplejelov § 1 finder den civile retsplejelovs regler om behandlingen af straffesager anvendelse ved behandlingen af militære straffesager, medmindre andet er bestemt. Det vil sige, at retsplejelovens almindelige straffeprocessuelle bestemmelser finder anvendelse ved behandlingen af militære straffesager, hvis der ikke i militær retsplejelov er foretaget en særskilt regulering af et bestemt straffeprocessuelt spørgsmål.

Der gælder således generelt de samme regler i den militære strafferetspleje som i den civile strafferetspleje. Militær retsplejelov indeholder endvidere enkelte processuelle særregler, der er begrundet i de særlige militære forhold.

Retsplejeloven fastsætter en lang række detaljerede bestemmelser, der blandt andet skal sikre, at den sigtede får en retfærdig rettergang og beskytte ofres og vidners retssikkerhed. Bestemmelserne skal også sikre en fair balance mellem individets og samfundets interesser, herunder hensynet til et effektivt retssystem. Disse grundlæggende bestemmelser er fælles for både den militære og den civile strafferetspleje.

Det er således blandt andet et grundlæggende straffeprocessuelt princip i dansk ret, at det er anklagemyndigheden, som skal bevise, at den tiltalte er skyldig. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er inkorporeret i dansk ret, og der kan i den forbindelse også henvises til artikel 6, stk. 2, i, hvorefter enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil vedkommendes skyld er bevist i overensstemmelse med loven.

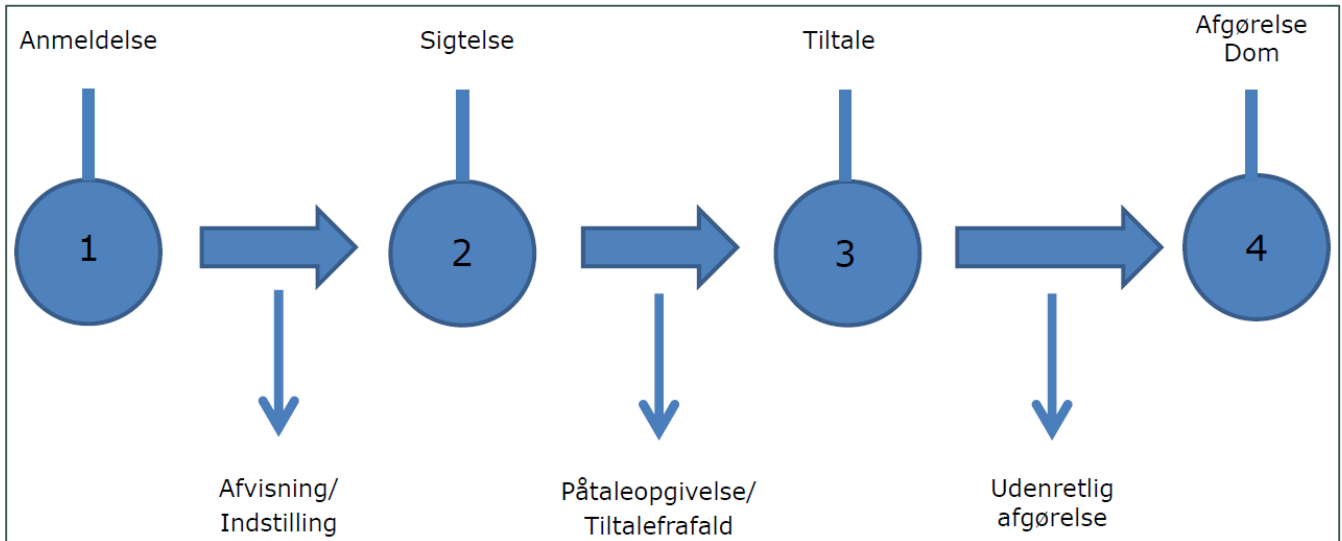

Objektivitetsprincip og tempomaksime

Det følger af retsplejelovens § 96, at anklagemyndigheden skal påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted. Denne regel er et udtryk for *objektivitetsprincippet*, der er et grundlæggende princip i strafferetsplejen, og som anses for en af de vigtigste retssikkerhedsgarantier. Kravet gælder fra sagens efterforskning til dens afgørelse.

Det følger endvidere af bestemmelsen, at alle offentlige anklagere skal fremme enhver sag med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader (*tempomaximen*).

Militære straffesager og strafferetlige undersøgelser skal behandles uvildigt, hurtigt og effektivt. Hensynet til den militære disciplin og tilliden til det militære straffesystem kræver i høj grad, at afgørelserne træffes så hurtigt, som sagens beskaffenhed tillader, og sagsbehandlingstiden er et højt prioriteret fokusområde.

Procesdiagram over straffesagens faser.

Generalauditøren har udsendt en instruks om kvalitet og legalitet i straffesagsbehandlingen, der indeholder de overordnede uddybende retningslinjer for straffesagsbehandlingen. Instruksen (GM 2/2016) følges op af en årlig indsatsplan for kvalitets- og legalitetssikring, der blandt andet omfatter administrative og faglige fokusområder.

Straffesagens gang

Enhver straffesag gennemgår en række faser, fra anmeldelse er indgivet til sagens endelige afgørelse og afslutning. Disse faser er i alt væsentligt ens for behandlingen af militære og civile straffesager.

Anmeldelsesfasen

Auditørkorpset iværksætter efterforskning efter anmeldelse eller af egen drift, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af den militære anklagemyndighed, er begået.

Når Auditøren modtager en anmeldelse om et muligt strafbart forhold, undersøges grundlaget for anmeldelsen. Anmeldelsen kan skyldes en indberetning fra militære myndigheder eller personel i Forsvaret, men kan også være anonym, f.eks. når den er indgivet via en af koncernens whistleblower-ordninger. Der

kan også indledes efterforskning som følge af medieomtale af en hændelse.

I praksis foretager auditørkorpset i en række tilfælde indledningsvis en nærmere undersøgelse af, hvorvidt der er grundlag for at indlede efterforskning i en sag. Sagerne bliver screenet ved modtagelsen, og det vurderes, om der er grundlag for at indlede efterforskning.

Kan det umiddelbart fastslås, at der ikke er grundlag for at indlede efterforskning, *afvises* sagen i medfør af retsplejelovens § 749, stk. 1.

Efterforskningsfasen

I andre tilfælde skal der foretages en nærmere undersøgelse, før der kan træffes afgørelse i sagen. Indledes der efterforskning i en sag, har denne efter retsplejelovens § 743 til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er til stede og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.

Efterforskningen af militære straffesager varetages af Auditørkorpsets politiuddannede efterforskere (auditørfuldmægtige), der under Auditørens ledelse foretager efterforskningen, der kan foregå i både ind- og udland.

Auditøren trækker også på militærpolitiet, der efter nærmere aftale og instruktion yder bistand under efterforskningen af konkrete straffesager og strafferetlige undersøgelser. Auditørkorpset kan efter den militære retsplejelov også trække på bistand fra politiet.

Den praktiske behandling af de militære straffesager svarer således til den, der gælder for civile straffesager, men med den forskel, at efterforskningen foretages af auditørpersonel med særlig indsigt i militære forhold.

Auditørpersonel træder efter sundhedslovens § 190, stk. 3, også i stedet for politiet ved foretagelse af retslægeligt ligsyn og retslægelig obduktion, når efterforskning i forbindelse med et dødsfald henhører under den militære anklagemyndighed.

Militære myndigheder har ingen selvstændig strafferetlig kompetence, men de kan dog foretage uopsættelige efterforskningsskridt i straffesager, i tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at indhente Auditørens bemyndigelse. I sådanne undtagelsesvisse tilfælde skal Auditøren ifølge loven efterfølgende straks underrettes.

Militærpolitiet yder – som militær myndighed – efter anmodning bistand i forbindelse med konkrete straffesager og strafferetlige undersøgelser efter Auditørens nærmere instruktion og bemyndigelse, eller hvor betingelserne for at foretage et uopsætteligt efterforskningsskridt i øvrigt er opfyldt.

Sigtelse

Når efterforskningen giver anledning til en mistanke af en vis styrke, rejses der sigtelse i sagen. Er der ikke tilstrækkeligt grundlag for at rejse sigtelse, anvendes i praksis også formen »*afhøring uden sigtelse*« med en tilkendegivelse, om, at den afhørte ikke er forpligtet til at udtale sig. Det vil sige, at retssikkerhedsgarantien i retsplejelovens § 752 er iagttaget (selvinkrimineringsforbuddet).

Retsplejeloven indeholder ikke hjemmel til at beskikke forsvarer for personer, der ikke er sigtede. Der er heller ikke adgang til forsvarerbeskikkelse for personer, der afhøres uden sigtelse med vejledning om, at den pågældende ikke har pligt til at udtale sig. Det har Højesteret fastslået i kendelse af 13. oktober 2011 (U 2012.272).

Sagens afgørelse

Når efterforskningen er afsluttet, afgør Auditøren, om der er grundlag for at rejse tiltale i sagen, eller om efterforskningen skal indstilles. Er der efter afslutningen af efterforskningen ikke grundlag for at rejse tiltale, afsluttes behandlingen af sagen efter retsplejelovens § 749, stk. 2. Hvis der er rejst sigtelse under efterforskningen, afsluttes sagens behandling med påtaleopgivelse efter retsplejelovens § 721.

Er der grundlag for at rejse tiltale, foreligger der flere muligheder. Sagen kan afgøres ved et udenretligt bødeforelæg eller i retten. I visse tilfælde kan sagen i stedet afgøres med et tiltalefrafald. Disse spørgsmål behandles nedenfor.

Objektivitetsprincippet gælder også, når der skal tages stilling til spørgsmålet om tiltale. Det indebærer, at den militære anklagemyndighed er forpligtet til at tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning, samt til ikke at rejse tiltale, medmindre det skønnes, at tiltalerejsning vil føre til domfældelse.

Det ville således ikke være i overensstemmelse med objektivitetsprincippet, hvis den militære anklagemyndighed rejste tiltale i sager, hvor der var en sådan tvivl om beviserne, at der ikke var en rimelig udsigt til domfældelse. Omvendt vil der normalt skulle rejses tiltale, hvis en sag forventes at kunne føre til domfældelse.

Københavns Byrets frontispice med citat fra fortalen til Jydske Lov 1241 "Med lov skal man land bygge".

Bødeforelæg

Bødeforelæg anvendes, hvis lovovertrædelsen ikke skønnes at ville medføre højere straf end bøde. Det indebærer, at sagen kan afgøres uden retssag, hvis sigtede erklærer sig skyldig i overtrædelsen og erklærer sig rede til inden en nærmere angiven frist at betale den forelagte bøde. Det fremgår af retsplejelovens § 832, stk. 1. Fristen kan efter anmodning forlænges.

Hvis den sigtede ikke kan erkende sig skyldig eller ikke reagerer på bødeforelægget inden for tyve dage, bliver sagen sendt til retten til afgørelse. Ønsker sigtede sagen behandlet i et retsmøde, skal dette meddeles Auditøren inden for samme frist.

Har tiltalte ikke anmodet om, at sagen behandles ved et retsmøde, anses forholdet som tilstået, medmindre sagens omstændigheder taler imod dette. Retten afsiger herefter dom på det foreliggende grundlag og uden mulighed for anke (§ 896 a). Denne forenkling af bødesagsprocessen blev indført ved en ændring af retsplejeloven i 2011 (L 411).

Skal der afholdes et retsmøde, indkaldes tiltalte til et retsmøde. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald fra retsmødet, kan retten behandle sagen, som om forholdet er tilstået og afsige dom (udeblivelsesdom). Det fremgår af retsplejelovens § 897, stk. 1.

Hovedforhandling i retten

Alle militære straffesager føres ved de almindelige domstole, idet der ikke siden 1919 i

dansk ret har været mulighed for at nedsætte militære domstole. Det er blandt kommet til udtryk i retsplejelovens § 1.

Er der ikke grundlag for at lade en straffesag afgøre med et bødeforelæg, eller skal der nedlægges påstand om frihedsstraf, indbringes sagen for retten med en retsmødebegæring eller et anklageskrift.

Hvis der bliver spørgsmål om højere straf end fængsel i 30 dage, medvirker der domsmænd ved sagens behandling, jf. retsplejelovens § 686, stk. 2.

Der er også mulighed for at få afgjort sagen som en *tilståelsessag*, der indebærer en simplere procesform, hvor der ikke medvirker domsmænd, og hvor der som udgangspunkt ikke foretages egentlig bevisførelse.

I øvrigt gælder retsplejelovens almindelige regler for hovedforhandlingen, herunder det almindelige princip om offentlighed i retsplejen og offentlighedens adgang til retsmøder. I sager, hvor særlige hensyn til den militære sikkerhed gør sig gældende, kan retten dog i medfør af militær retsplejelov beslutte, at sagen behandles for lukkede døre.

Auditørkorpset har en udarbejdet en *Vejledning til forurettede i militære straffesager*, der er tilgængelig på hjemmesiden www.fauk.dk.

Vidneførelse

Et vidne har efter retsplejelovens § 180 pligt til "om fornødent at opfriske sin viden om sagen, inden han møder i retten, f.eks. ved at efterse regnskabsbøger, breve eller optegnelser eller ved at bese genstande, hvortil han uden omkostning eller besvær har adgang". Efterkommer vidnet ikke denne pligt, kan retten tilpligte vidnet at erstatte de afgifter, som vidnet har forårsaget, eller pålægge en sanktion mv.

Vidner har pligt til at tale sandt i retten og har som hovedregel pligt til at afgive forklaring.

Domstolsstyrelsen har udarbejdet en folder, om vidners retsstilling. Det anføres heri blandt andet: *"I indkaldelsen fra retten kan du læse, hvor og hvornår du skal vidne, og hvordan du kan forberede dig. Når du er indkaldt som vidne, har du pligt til at møde op og fortælle sandheden. ... Hvis der er noget, du ikke kan huske eller er i tvivl om, skal du sige det. Hvis du har noter fra hændelsen, er det en god idé at genlæse dem, inden du møder i retten.*

Yderligere vejledning findes på Domstolsstyrelsens hjemmeside www.domstol.dk.

Anke og kære

Der gælder de samme regler for appel i militære straffesager som i civile straffesager. Det indebærer blandt andet, at byrettens dom som udgangspunkt kan ankes til landsretten inden for 14 dage.

Anke af mindre bøder kræver dog en anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Grænsen blev i 2024 (L 661) hævet til en samlet bøde på over 20.000 kr.

Landsrettens domme kan kun ankes til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Anker den ene part, har den anden part adgang til modanke (*kontraanke*). Anker domfældte, kan anklagemyndigheden f.eks. kontraanke til skærpe af straffen.

Vurderingen af, hvorvidt der skal ske kontraanke i en sag, er en anklagerfaglig vurdering, som blandt andet beror på, om domsresultatet følger fast praksis.

Kendelser og andre beslutninger afsagt af byretten, kan som udgangspunkt kæres til landsretten. Kære til Højesteret kræver også Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Tiltalefrafald

En straffesag kan som anført også afgøres ved et tiltalefrafald, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Et tiltalefrafald er en mild sanktion,

der – ligesom en advarsel – anvendes i visse tilfælde.

Da et tiltalefrafald har karakter af en straf, skal sigtedes skyld være utvivlsom. Det kan bero på en tilståelse eller dreje sig om tilfælde, hvor de bevismæssige og retlige betingelser for, at sigtede ville kunne idømmes straf mv., må antages at være til stede.

Reglerne om tiltalefrafald findes i retsplejeloovens §§ 722 og 723.

Påtaleopgivelse og indstilling af efterforskningen mv.

Er der ikke tiltalegrundlag i sagen, standser Auditøren som nævnt efterforskningen. Har nogen været sigtet i sagen, må påtale opgives, f.eks. på bevisets stilling. Det kan også skyldes, at sagen skal behandles af den civile anklagemyndighed, fordi sagen falder uden for Auditørkorpsets jurisdiktion. Auditøren kan som nævnt også afvise at indlede efterforskning i en sag.

Reglerne om påtaleopgivelse findes i retsplejelovens § 721, mens reglerne om indstilling af efterforskningen eller afvisning af sagen findes i retsplejeloovens § 749, stk. 1, og stk. 2.

Underretning og klage

Afsluttes sagen uden tiltale, underretter Auditøren sagens parter og andre med fornøden retlig interesse i sagens udfald og giver klagevejledning i relevant omfang. Auditørens afgørelse kan påklages til Generalauditøren.

Sendes sagen til disciplinarchefen, underrettes den pågældende herom, jf. disciplinarlovens § 19.

Aktindsigt

Retten til aktindsigt efter *offentlighedsloven* omfatter – bortset fra bødeforlæg mod virksomheder – ikke sager inden for strafferetsplejen.

Aktindsigt i sager inden for strafferetsplejen behandles efter reglerne i retsplejeloven kapitel 3 a (§§ 41-41h).

Efter disse bestemmelser sondres der mellem aktindsigt for *enhver* i afsluttede straffesager (§§ 41 a-c), aktindsigt for personer med individuel væsentlig interesse samt for forurettede i endeligt afsluttede straffesager (§ 41 d) og meroffentlighed (§ 41 h).

Reglerne om aktindsigt for parterne er for straffesagers vedkommende reguleret i §§ 729 a - 729 d.

Auditørens afgørelse om aktindsigt kan påklages til Generalauditøren.

3. Særlige processuelle regler i den militære strafferetspleje

Indledning

Retsplejelovens regler gælder som nævnt også for den militære strafferetspleje, medmindre andet er bestemt. Militær retsplejelov indeholder enkelte særregler, der er begrundet i hensynet til de særlige forhold ved militærtjeneste.

De særlige regler i den militære retsplejelov omfatter en række straffeprocessuelle tvangsindgreb mv., herunder

- anholdelse,
- varetægtsfængsling,
- ransagning samt
- frister for indbringelse for retten.

Disse regler indebærer blandt andet en vis udvidelse af den militære anklagemyndigheds

beføjelser i forhold til den civile anklagemyndigheds.

Varetægtsfængsling (§ 11)

Opstår der i en militær straffesag spørgsmål om at begære en sigtet varetægtsfængslet, i f.eks. en sag om berigelseskriminalitet, skal de almindelige betingelser i retsplejelovens § 762 være opfyldt.

Efter militær retsplejelov kan der også ske en kortvarig varetægtsfængsling af disciplinære grunde. Det er en betingelse, at der er begrundet mistanke om, at soldaten har overtrådt en bestemmelse i militær straffelov, der kan forventes at give fængselsstraf, og at der er særlig grund til at antage, at sigtedes forbliven på fri fod vil virke alvorligt nedbrydende på disciplinen. Varetægtsfængslingen kan højst udstrækkes til syv dage.

Ransagning på militært område (§ 12)

I modsætning til reglerne om ransagning i retsplejelovens §§ 793-796 kan der i militære straffesager ske ransagning på militært område uden retskendelse, og uden at den mistænkte kan kræve indgrebet indbragt for retten. Det følger af militær retsplejelov § 12.

Betingelserne er, at der er begrundet mistanke om, at der er begået en lovovertrædelse, der kan medføre frihedsstraf, og at indgrebet er af væsentlig betydning for efterforskningen. Tjeneste- og lejeboliger er dog undtaget fra denne regel. Disse kan kun ransages efter reglerne i retsplejeloven.

Særreglen om den udvidede adgang til ransagning på militært område (kollektiv ransagning/*razzia*) er undergivet Auditørens kompetence, det vil sige, at Auditøren kan beslutte og gennemføre ransagningen. Sagen skal heller ikke efterfølgende indbringes for retten.

Forlængelse af 24-timers fristen (§ 14)

Retsplejelovens frist på 24 timer for fremstilling af en anholdt for en dommer kan i henhold til militær retsplejelovs § 14 udstrækkes i indtil tre gange 24 timer ved tjeneste i udlandet eller under ekstraordinære forhold. Bestemmelsen gælder også for indberetning om ransagning eller beslaglæggelse, der ikke er sket efter retskendelse.

Andre særlige regler

Udover de beskrevne supplerende bestemmelser gælder der særlige regler om begrænsning af det almindelige princip om offentlighed i retsplejen af hensyn til den militære sikkerhed (§ 4), en særlig værnetingsregel (§ 5) og en særregel om forkyndelse af anke/kære (§ 16).

Værnetingsreglerne indebærer, at domsforhandlingen kan foretages ved retten på det sted, hvor den tiltalte er eller på gerningstidspunktet var tjenestegørende (garnisonsværneting) og der, hvor det skib, vedkommende hører til er eller var hjemmehørende eller har taget havn.

Særlige kompetencer for militære myndigheder

Militære myndigheder og overordnede er i henhold til militær retsplejelov også tillagt en række særlige kompetencer.

Anholdelse af hensyn til disciplinen (§ 10)

Efter retsplejelovens § 755, stk. 2, kan enhver anholde en person, hvis den pågældende træffes under – eller i umiddelbar tilknytning til – udøvelsen af et strafbart forhold (civil anholdelse).

Som et supplement til denne almindelige adgang til anholdelse kan en overordnet efter militær retsplejelovs § 10 anholde en underordnet, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til disciplinen. Det vil kunne ske ved grov ulydighed eller grov respektstridig opførsel, især under overværelse af andre underordnede.

Tjenestestedschefen og Auditøren skal straks underrettes om anholdelse foretaget i medfør af militær retsplejelovs § 10 eller retsplejelovens § 755, stk. 2.

Blod- og urinprøver (§ 15)

Efter militær retsplejelovs § 15 har militære myndigheder - ligesom Auditøren - adgang til at foretage udåndingsprøver eller fremstille personel til udtagning af blodprøver samt til afgivelse af blod- og urinprøver.

Ved lov nr. 410 af 25. april 2023 om ændring af militær retsplejelov (*Styrkelse af mulighederne for at pågribe militært personel, der er narkopåvirket i tjenesten*) blev der foretaget ændringer af bestemmelsen, således der kan foretages kontrol af, om tjenstgørende militært personel er påvirket af euforiserende stoffer. Ændringen indebærer, at der endvidere kan stilles krav om afgivelse af *spyt- eller svedprøve* eller foretages *øjenbesigtigelse*.

Det er kun de nævnte indgreb, der kan foretages uden forudgående kontakt til Auditøren. Hvis blodprøven f.eks. giver anledning til en militær straffesag, skal sagen straks overgives til Auditøren.

Adgangskontrol ved militære områder

Foruden de nævnte særregler indeholder militær retsplejelov en særregel i § 13 om adgangskontrol ved militære områder.

Der er tale om en kontrol af hensyn til den militære sikkerhed, og kompetencen til at gennemføre kontrollen er derfor henlagt til militære myndigheder.

Lessons learned

En række af de undersøgelser, som Auditørkorpset gennemfører, indeholder oplysninger og konklusioner, der kan være nyttige for Forsvarets myndigheder eller identificerer spørgsmål, der bør give anledning til ændring af procedurer mv.

Militære myndigheder orienteres derfor militære myndigheder om undersøgelsens udfald. Herigennem åbnes mulighed for, at militære myndigheder i fornødent omfang kan tilpasse operative procedurer efter de erfaringer, der er indhentet ved efterforskningen.

Auditørkorpset er endvidere i forbindelse med sagsbehandlingen opmærksom på, om myndighedernes bestemmelsesgrundlag er tilstrækkeligt dækkende, præcist og kendt af personalet. Auditørkorpset.

Auditørkorpset har på denne baggrund gennem årene – som opfølgning på konkrete sager - anbefalet Forsvarets myndigheder om justering af bestemmelsesgrundlaget for at undgå ulykker, eller at sikre, at det i fornødent omfang er kommunikeret til personalet, f.eks. for at undgå sager om misbrug af Forsvarets ejendom (herunder bl.a. tjenestekøretøjer eller betalingskort). Der kan herom henvises til Auditørkorpsets årsberetninger.

Se endvidere afsnit 9 om undersøgelse af ulykestilfælde.

Repatriering

Den militære anklagemyndighed har ikke kompetence til at tage stilling til, hvorvidt en udsendt soldat skal repatrieres, dvs. hjemsendes fra et missionsområde, under efterforskning af en militær straffesag.

Denne beslutning træffes af Forsvarets myndigheder på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte sag. Se herom f.eks. Østre Landsrets dom af 11. august 2010 om repatriering fra Irak (U 2010.3009).

4. Militære myndigheders bistand til efterforskningen

Indledning

Udvalget om den militære straffe- og retsplejeordning lagde i sin betænkning (Bet 1435/2004) vægt på, at det – i modsætning til tidligere – alene er den militære anklagemyndighed, der skulle have kompetence til at efterforske militære straffesager.

Samtidig fandt udvalget det ikke realistisk, at en uafhængig myndighed som Auditørkorpset helt kunne undvære bistand fra militære myndigheder i efterforskningen.

Det er derfor fastslået i den militære retsplejelov, at militære myndigheder skal yde Auditøren bistand under efterforskningen, ligesom militære myndigheder i visse tilfælde kan foretage uopsættelige efterforskningsskridt i militære straffesager.

Militære myndigheder, herunder militærpolitienheder, har således ingen selvstændig strafferetlig kompetence. De yder efter anmodning bistand til Auditøren i forbindelse med konkrete straffesager og strafferetlige undersøgelser, eller hvor betingelserne for at foretage et uopsætteligt efterforskningsskridt i øvrigt er opfyldt.

Militære myndigheders konkrete bistand til efterforskningen

Auditøren kan efter en konkret vurdering bemyndige militære myndigheder – herunder militærpoliti – til at foretage nærmere angivne efterforskningsskridt. Det følger af militær retsplejelovs § 8, stk. 2.

Navnlig i forbindelse med efterforskning af strafbare forhold begået af udsendt personel,

er et samarbejde med militære myndigheder meget værdifuldt, fordi Auditørkorpset ikke ressourcemæssigt er dimensioneret til at kunne være permanent til stede i missionsområder.

Bistand fra militærpolitiet

”Jeg ser derfor ikke noget problem i, at auditøren bemyndiger eller pålægger militærpolitiet ved den pågældende mission i udlandet at iværksætte efterforskning. Den modsatte opfattelse ville medføre risiko for tab af afgørende bevis.”

Forsvarsministeren i samråd i Forsvarsudvalget
den 14. september 2010 (FOU alm. del 2009-2010)

I disse tilfælde autoriseres militære myndigheder – i praksis militærpolitiet – til, under Auditørens ledelse og ansvar at gennemføre bevissikring, afhøring eller andre konkrete efterforskningsskridt, indtil auditorpersonel eventuelt kan komme til stede.

Dette har stor betydning navnlig i den for efterforskningen afgørende fase umiddelbart efter et begivenhedsforløb.

Auditøren giver nærmere instruktion om de efterforskningsskridt, der skal foretages. Disse kan f.eks. omfatte afhøring og sigtelse af en formodet gerningsmand samt afhøringer af eventuelle vidner, legemsbesigtigelse, lægeundersøgelse, udtagning af blodprøver mv., gerningsstedsundersøgelse, sikring af koster og spor, optagelse af foto, ransagning mv. Det

er således Auditøren, der også ved anvendelse af sådan efterforskningsmæssig bistand, leder efterforskningen.

Tilsynet med militære myndigheders bistand til efterforskningen

Det er helt centralt led i den gældende ordning, at Auditøren forestår en effektiv kvalitets- og legalitetssikring af militære myndigheders bistand til efterforskningen. Det fremgår af Generalauditørmeddelelse (GM) nr. 2/2016 om kvalitet, legalitet og tilsyn med behandlingen af militære straffesager. Forskriften findes på Auditørkorpsets hjemmeside www.fauk.dk.

Som led i denne kvalitets- og legalitetssikring følges der løbende op på, om der er handlet inden for den givne instruktion og bemyndigelse til at handle på Auditørens vegne, samt hensigtsmæssigheden og lovligheden af den militære myndigheds efterforskningskridt, herunder om sagsbehandlingen harmonerer med god sagsbehandlingsskik mv.

Ved disponering og instruktion af militære myndigheder er der endvidere fokus på den militære myndigheds – herunder militærpolitiets – faglige kompetence og habilitet i den konkrete sag mv.

Samarbejdet mellem den militære anklagemyndighed og de militære myndigheder, der efter gældende regler kan yde bistand til efterforskningen, er således baseret på en klar rollefordeling med henblik på at sikre effektiviteten, kvaliteten og legaliteten i sagsbehandlingen.

Uopsættelige efterforskningskridt

Får en militær myndighed kendskab til eller formodning om en mulig militær straffesag, skal den straks forsøge at komme i kontakt med en repræsentant for Auditøren. I tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at komme i kontakt med Auditøren eller dennes repræsentant, kan militære myndigheder

foretage uopsættelige efterforskningskridt. Dette følger af militær retsplejelov § 9.

Uopsættelige efterforskningskridt

»Et efterforskningskridt er uopsætteligt, når øjeblikkelig indgriben er påkrævet for at sikre bevismidler eller pågribe personer mistænkt for et strafbart forhold«

Generalauditørens vejledning om myndigheders adgang til at foretage efterforskningskridt i militære straffesager (nr. 9124 af 19. december 2005)

Det er således alene i tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at indhente Auditørens bemyndigelse, at militære myndigheder kan foretage uopsættelige efterforskningskridt i militære straffesager.

Ved militære myndigheder forstås i denne sammenhæng chefer på militære tjenestesteder, militært personel, som tjenestestedschefer konkret bemyndiger til at foretage uopsættelige efterforskningskridt, samt militærpolitiet.

Rammerne for iværksættelse af uopsættelige efterforskningskridt og for det militære personel, der kan foretage disse, er fastlagt i Generalauditørens bekendtgørelse af 4. november 2005, der er uddybet nærmere i Generalauditørens vejledning af 19. december 2005.

Generalauditørens vejledning giver en generel rettesnor for militære myndigheders adgang til at foretage efterforskningskridt i militære straffesager.

Det er i vejledningen understreget, at der er tale om en absolut undtagelse, når militære myndigheder skal foretage efterforsknings-

skridt uden forudgående bemyndigelse fra en repræsentant for Auditøren.

Det kræves, at det ikke har været muligt at komme i kontakt med auditorpersonel, og at indgrebet er uopsætteligt. I disse tilfælde er der til gengæld en pligt for de militære myndigheder til at foretage uopsættelige efterforskningskridt.

Ved afvejningen af, om et efterforskningskridt er uopsætteligt, må det vurderes, om det er nødvendigt hurtigt at foretage det beskrevne efterforskningsmæssige tvangsindgreb, herunder om formålet med indgrebet eller muligheden for at gennemføre dette forspildes eller bliver væsentlig forringet, hvis indgrebet skal afvente Auditørens godkendelse, f.eks. anholdelse af en flygtende gerningsmand eller indledende undersøgelser i forbindelse med ulykker, færdselsuheld mv.

Det fremgår af Bekendtgørelse nr. 1109 af 4. november 2005 om militære myndigheders adgang til at foretage uopsættelige efterforskningskridt, at uopsættelige efterforskningskridt navnlig kan bestå i sikring af identiteten af en formodet gerningsmand og eventuelle vidner, besigtigelse, herunder optagelse af fotografier og visitation af tøj, iværksættelse af lægeundersøgelse af sigtede og forurettede, udtagning af blodprøver, ransagning på militært område og beslaglæggelse til sikring af bevismidler mv., afhøring samt sigtelse af den formodede gerningsmand og afhøringer af vidner.

Der kan endvidere foretages anholdelse af militært personel, der med rimelig grund mistænkes for et strafbart forhold.

Foretages der uopsættelige efterforskningskridt, skal Auditøren *straks* underrettes herom.

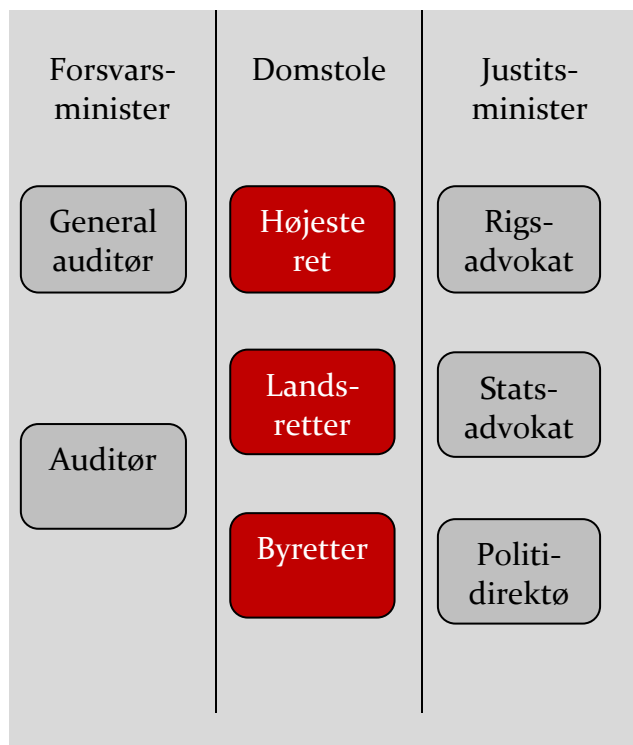
Tilsynet med militære myndigheders foretagelse af uopsættelige efterforskningskridt

Militære myndigheders foretagelse af uopsættelige efterforskningskridt og bistand til efterforskningen er et fokusområde i den militære anklagemyndigheds kvalitets- og legalitetskontrol.

Det er særligt vedrørende de uopsættelige efterforskningskridt fastsat, at Auditørens kvalitets- og legalitetssikring navnlig skal omfatte efterforskningskridtets *uopsættelighed*. Afgørende er i denne forbindelse, om øjeblikkelig indgriben er påkrævet for at sikre bevismidler eller pågribe personer mistænkt for et strafbart forhold, samt hensigtsmæssigheden og lovligheden af foretagne uopsættelige efterforskningskridt.

Auditøren skal endvidere efterprøve, om den militære tjenestestedschefs konkrete bemyndigelse af underordnede officerer eller personel af sergentgruppen til at foretage uopsættelige efterforskningskridt følger gældende regler. Endvidere skal Auditøren efterprøve, om pligten til at underrette Auditøren i forbindelse med foretagelse af uopsættelige efterforskningskridt er opfyldt.

5. Samarbejdet med politiet og den civile anklagemyndighed

Indledning

Den militære anklagemyndighed har et tæt samarbejde med politiet og den civile anklagemyndighed.

Det følger således af militær retsplejelov § 8, at politiet er forpligtet til at yde Auditøren bistand under efterforskningen i militære straffesager. Politiet kan også af egen drift foretage uopsættelige efterforskningsskridt i disse sager, men skal *straks* underrette Auditøren herom.

Da anmeldelser om strafbare forhold fra borgerne ofte vil tilgå politiet, forudsættes det således, at politiet snarest tager kontakt til den

militære anklagemyndighed, hvis mistanken rettes mod militært personel, og et eller flere af de anmeldte forhold har forbindelse med tjenesten eller militært område.

Efterforskningen af sagen om den arabiske oversættelse af Jægerbogen er et godt eksempel på samarbejdet. Efterforskere fra Rigspolitiet bidrog til efterforskningen ved blandt andet at foretage afhøringer af personale i Forsvarsministeriet, ligesom Rigspolitiet ydede kriminalteknisk bistand i sagen.

Foruden kriminaltekniske undersøgelser trækker Auditørkorpset også på politiet til løsning af sager, hvor politiet har højt specialiserede afdelinger. Det gælder f.eks. sager om transport af farligt gods.

Behandlingen af blandede sager

Militær retsplejelov indeholder bestemmelser angående sager, hvor både den militære og civile anklagemyndighed er kompetent.

Fremkommer der i en straffesag mod en militærperson flere forhold, som dels påtales af den militære anklagemyndighed dels af den almindelige anklagemyndighed, sker retsforfølgningen som udgangspunkt under en militær straffesag. Det følger af militær retsplejelovs § 3.

Sagen kan dog ved enighed mellem de to anklagemyndigheder behandles som en almindelig (civil) straffesag. Det vil her normalt være afgørende, hvilket forhold der vejer tungest i straffemæssig henseende.

Omfatter retsforfølgningen både militært personel og civile, aftales det mellem de to anklagemyndigheder ud fra samme princip, om sagen skal behandles som en militær eller en civil straffesag. Der kan som eksempel herpå henvises til Østre Landsrets dom af 14. november 2016 (U 2017.777).

Afgrænsningen over for den civile anklagemyndigheds jurisdiktion

Der har i enkelte tilfælde været taget stilling til, hvorvidt en straffesag blev behandlet af rette myndighed (*jurisdiktion*).

Under efterforskningen af en sag om uagtsomt manddrab viste det sig f.eks., at en kontraktansat officer ikke var omfattet af militær straffelov. Sagen blev oversendt til den civile anklagemyndighed, der rejste tiltale i sagen. Pågældende blev frifundet ved Retten i Viborgs dom af 4. november 2010 (sag 345/2020).

I en anden sag rejste en politidirektør tiltale mod en overkonstabel, der var omfattet af den militære retspleje. Det betød, at landsretten måtte frifinde den tiltalte, allerede fordi påtalekompetencen henhørte under den militære anklagemyndighed. Det følger af Østre Landsrets dom af 15. september 2010 (U 2011.67).

Sagerne er nærmere beskrevet i de faglige årsberetninger.

Forsvarets bistand til politiet og politiklagenævnets ordning

Folketinget har med vedtagelsen af lov nr. 708 af 8. juni 2018 (*Forsvarets bistand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v.*), foretaget en samlet lovregulering af Forsvarets bistand til politiet, herunder bistandsopgaver og beføjelser mv. Loven indebærer en række ændringer af politiloven, retsplejeloven, forsvarsloven og militær straffelov.

Opgaveløsningen foregår under politiets ledelse, regler og ansvar, mens Forsvaret bibeholder kommandoen over militært

personel. Reguleringen indebærer blandt andet, at militært personel behandles som politipersonale, når der ydes bistand til politiet efter politiloven. Dette indebærer nogle ændringer af den militære retspleje-ordning.

Der er således ved loven foretaget en ændring af militær straffelov, der bevirker, at denne ikke finder anvendelse for forhold begået af tjenstgørende militært personel inden for Forsvarsministeriets område *i forbindelse med*, at personellet yder bistand til politiet efter §§ 24a - 24d i lov om politiets virksomhed.

Oversigt over sagsbehandlingsregler i forbindelse med Forsvarets bistand til politiet

- Den Uafhængige Politiklagemyndighed (DUP) efterforsker både adfærdsklager og straffesager efter den civile retsplejelov kapitel 93b og 93c)
- DUP afgør adfærdsklagesager, mens statsadvokaten afgør tiltalespørgsmålet i straffesager.
- Militær retsplejelov og militær straffelov finder ikke anvendelse, hvorfor strafbare pligtforsømmelser afgøres efter den civile straffelov.
- Militær disciplinarlov gælder fortsat af hensyn til den militære disciplin, men Forsvaret kan først indlede en disciplinarsag efter DUP's afgørelse.

Disse særlige bestemmelser finder som udgangspunkt først anvendelse, når soldaten er mødt til tjeneste på det sted, hvor vedkommende yder bistand til politiet og dermed er underlagt politiets ledelse, jf. lovforslagets alm. bemærkninger, pkt. 2.3.3.

Ændringen indebærer, at sådanne sager behandles efter den civile straffelov i den civile strafferetsplejes former og således, at

kompetencen til at efterforske og påtale sådanne sager om strafbare forhold er flyttet fra den militære anklagemyndighed til den Uafhængige Politiklagemyndighed (DUP) og den civile anklagemyndighed – som udgangspunkt statsadvokaten.

Sagerne efterforskes af Politiklagemyndigheden, men det følger af lovgivningen, at DUP bistås af den militære anklagemyndighed. Det forudsættes i den forbindelse blandt andet, at den militære anklagemyndighed deltager i afhøringer af forsvarspersonale omfattet af reglerne og løbende får tilsendt kopi af det materiale, som Politiklagemyndigheden tilvejebringer som led i undersøgelsen. Formålet hermed er, at DUP under behandlingen af sådanne sager kan trække på den militære anklagemyndigheds ekspertise i det nødvendige omfang.

Endvidere kan den videre forfølgning af sagerne overlades til den militære anklagemyndighed til behandling i den militære retsplejes former, hvis viden om militærfaglige forhold eller militærspecifikke regler er af særlig betydning for sagen, og hvis statsadvokaten og den militære anklagemyndighed er enige herom.

Midlertidige militære områder

Ændringen af politiloven indebærer endvidere, at justitsministeren efter forhandling med forsvarsministeren kan fastsætte regler om Forsvarets adgang til at træffe foranstaltninger i forhold til at oprette ”midlertidige militære områder med henblik på at forebygge og afværge fare for dansk og udenlandsk militært personale og materiel, der befinder sig uden for faste militære områder her i landet.” Denne ændring har til formål at skabe en klar og hensigtsmæssig opgave- og ansvarsfordeling mellem politiet og Forsvaret i de særlige situationer, hvor der f.eks. er behov for sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med, at der foretages udskibning af militært personel eller udstyr.

Ordningen indebærer ikke ændringer af den militære straffe- og retsplejeordning. Militært personel er fortsat undergivet Auditørkorpsets jurisdiktion, og militær retsplejelov og militær straffelov gælder fortsat for handlinger, der er foretaget på et midlertidigt militært område (i daglig tale MMO).

6. Militær strafferet

Indledning

Militære straffesager omfatter sager vedrørende overtrædelse af militær straffelov og sager om andre strafbare forhold, når lovovertrædelsen vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af tjenesten, på militært område eller i anvist kvarter.

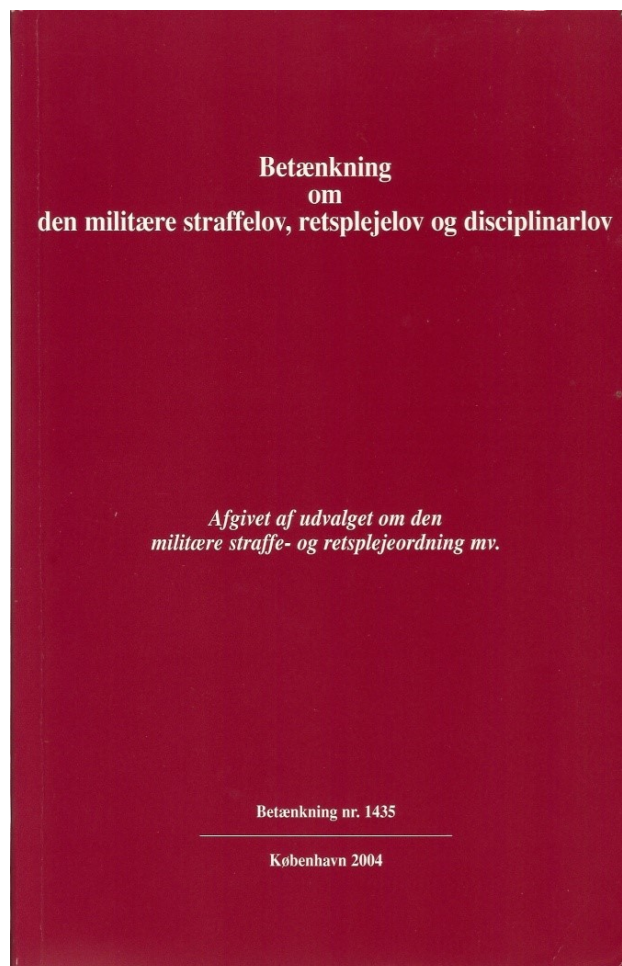
Militær straffelov gælder uanset, om det militære personel måtte befinde sig i eller uden for dansk territorium, herunder f.eks. i en mission på fremmed stats område. I væbnet konflikt omfatter militær straffelov tillige civile, der følger de væbnede styrker, samt interne rede og krigsfanger i dansk varetægt.

De militære pligtforsømmelser i militær straffelov

De almindelige pligter, der gælder i offentlig tjeneste, finder også anvendelse på militært personel. Disse almindelige civile pligter er suppleret med de yderligere pligter, der følger af de militære tjenesteforholds særlige karakter.

Som følge af det særlige militære pligtforhold har Folketinget fundet det påkrævet at fravige og udvide ansvarsområdet for pligtforsømmelser inden for Forsvaret i forhold til, hvad der gælder på det civile område. Det er disse bestemmelser, der indgår i militær straffelovs bestemmelser om pligtforsømmelser. Militær straffelov har således karakter af en strafferetlig særlov (speciallov).

Militær straffelov indeholder en række bestemmelser om straf for grovere tilsidesættelser af de militære pligter. Mindre grove pligt-

forsømmelser kan behandles af Forsvaret efter bestemmelserne i militær disciplinarlov.

Sondringen mellem grovere pligtforsømmelser efter militær straffelov og mindre grove pligtforsømmelser efter militær disciplinarlov er nærmere beskrevet i afsnittet om disciplinarsager nedenfor.

Reformen af den militære straffelov i 2005 tilsigtede en væsentlig afkriminalisering af militære forseelser. Derfor er en række forhold, som efter den tidligere retstilstand ville være

blevet bedømt som strafbare overtrædelser af den militære straffelov, ikke længere strafbare.

Den væsentligste ændring i forhold til den tidligere retstilstand består i, at gerningsbeskrivelserne – dvs. beskrivelsen af, hvad der er strafbart – i den gældende militære straffelov forudsætter, at der er tale om en grovere handling. Denne handling skal endvidere være begået enten med forsæt – ”med vilje” – eller som følge af grov uagtsomhed hos gerningsmanden.

Det vil sige, at alle mindre grove og simpelt (almindeligt) uagtsomme handlinger ikke længere kan straffes, men kan efter omstændighederne sanktioneres administrativt i en militær disciplinarsag.

Ved lovændringen blev der indsat et antal nye straffebestemmelser, der udtrykkeligt fremhæver forhold, som tidligere blev henført til den generelle bestemmelse om pligtforsømmelse.

Sigtet med de nye bestemmelser er navnlig at modvirke forskellige krænkelse af personel i Forsvaret, herunder i form af nedværdigende ritualer og at understrege den overordnede pligt til at gribe over for denne form for adfærd.

Endvidere blev bestemmelserne om rusmidler præciseret i § 20 og § 22. Forsvarsministeren har senere med hjemmel i § 21 udstedt en bekendtgørelse om promillegrænser på særlige områder for tjeneste i Forsvaret.

Lovens systematik og strafferammer

Lovens almindelige del indeholder en række særbestemmelser om blandt andet personkreds og jurisdiktion, som afviger fra straffelovens almindelige bestemmelser.

Lovens specielle del indeholder de særlige straffebestemmelser for militære pligtforsømmelser og en række bestemmelser om forhold, der alene er strafbare forbrydelser under

væbnet konflikt. Denne specielle del – lovens kapitel 2 – er inddelt i en række hovedafsnit om henholdsvis:

- pligter som underordnet (§§ 11-13),
- pligter som overordnet og sideordnet mv. (§§ 15-19),
- rusmidler mv. (§§ 20-23)
- andre pligtforsømmelser (§§ 24-27),
- forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed (§§ 28-36) og
- andre forbrydelser under væbnet konflikt (§§ 36-38).

Visse af disse bestemmelser – de såkaldte krigstidsregler – finder alene anvendelse under væbnet konflikt. Se nærmere herom nedenfor afsnit 7.

Normalstrafferammen i de fleste af fredstidsbestemmelserne er fra bøde til fængsel i 1 år. Visse af bestemmelserne indeholder endvidere en forhøjet strafferamme for visse kvalificerede pligtforsømmelser, mens enkelte strafferammer er lavere.

Krigstidsreglerne indeholder derimod stærkt forhøjede strafferammer, og en række af bestemmelserne har strafferammer af fængsel indtil på livstid.

Strafferammerne i militær straffelov har betydning for, hvornår der indtræder strafferetlig forældelse af et forhold. Se herom nedenfor.

Pligter som underordnet (§§ 11-13)

Militær straffelovs §§ 11-13 regulerer strafansvaret for tilsidesættelse af de særlige pligter for underordnet personel, primært pligten til at adlyde en (lovlig) given ordre og respekten for overordnede.

Bestemmelsen i § 11 om ulydighed omfatter flere sidestrafteammer, der skærper straffen for særligt grove forhold, herunder forhold der er forbundet med vold. Denne bestemmelse og bestemmelsen i § 12 om mytteri indeholder

endvidere forhøjede straffemaksima for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Tilsidesættelse af de særlige pligter som overordnet og sideordnet personel (§§ 15-19)

Militær straffelovs §§ 15-19 regulerer strafansvaret for tilsidesættelse af de særlige pligter som overordnet og sideordnet personel.

Der er primært tale om bestemmelser, der skal modvirke chikane, stillingsmisbrug og forskellige former for krænkelse af underordnet personel. Den overordnede har f.eks. pligt til at gribe ind over for underordnedes krænkende behandling af både deres underordnede og sideordnede. Også sideordnede kan straffes for at have udsat deres kolleger for særligt krænkende behandling, herunder i form af nedværdigende optagelsesritualer.

Rusmidler mv. (§§ 20-23)

Militær straffelovs §§ 20-22 regulerer strafansvaret for misbrug af rusmidler, beruselse i forbindelse med tjenesten, og omgang med euforiserende stoffer. Sager af denne karakter er særligt kvalificerede og kan ikke behandles som disciplinarsager. Det har Forsvarsministeriets Personalestyrelse, nu Forsvarets Personelkommando, blandt andet understreget i en cirkulæreskrivelse af 9. juni 2011 til militære myndigheder.

Ved bekendtgørelse nr. 220 af 20. marts 2009 er der i medfør af den militære straffelovs § 21 fastsat promillegrænser på særlige områder for tjeneste i Forsvaret. Bekendtgørelsen omfatter faste promillegrænser på særlige områder, hvor der stilles særlige krav til personellet om hu og agtpågivenhed, især hvor sikkerhedsmæssige grunde gør sig gældende. Bekendtgørelsen oplister en række områder, herunder vagttjeneste, skarpskydning, omgang med farlige stoffer, betjening af pansrede køretøjer mv.

§ 23 omfatter forstyrrelse af den offentlige orden, herunder i forbindelse med tjeneste i udlandet, der omfatter en forhøjet sidestrafferamme for forhold begået under særligt skærpende omstændigheder.

Tilsidesættelse af andre pligter (§§ 24-27)

Militær straffelov §§ 24-27 fastsætter strafansvar for andre pligtforsømmelser end de ovenfor beskrevne.

Vagtforseelse (§ 24)

Bestemmelsen om vagtforseelse omfatter flere sidestrafferammer, der skærper straffen for særligt grove forhold, og for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Grov udeblivelse (§ 25)

Grov udeblivelse efter militær straffelovs § 25 hører til en af de hyppigst forekommende overtrædelser af den militære straffelov.

Langt størstedelen af sagerne drejer sig om værnepligtige, der er udeblevet fra første mødedag ved Hærens Basisuddannelse (HBU).

Bestemmelsen omfatter flere sidestrafferammer, der skærper straffen for særligt grove forhold og for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Militært hærværk (§ 26)

Bestemmelsen erstatter hærværksbestemmelsen i straffelovens § 291 og omfatter en sidestrafferamme, der skærper straffen for forsætlige forhold begået under skærpende omstændigheder.

Anden grov pligtforsømmelse (§ 27)

Bestemmelsen omfatter strafansvaret for pligtforsømmelse, der ikke kan henføres under andre bestemmelser i militær straffelov om tilsidesættelse af militære pligter, og den er således subsidær i forhold til de andre bestemmelser i militær straffelov om tilsidesættelse af militære pligter.

§ 27 indeholder sidestrafferammer for pligtforsømmelse af *særlig grov* karakter (se neden for) og et forhøjet strafmaksimum for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Bestemmelsen anvendes typisk ved grov overtrædelse af tjenestebestemmelser i Forsvaret. Sagerne er af meget forskelligartet karakter.

De faglige årsberetninger indeholder eksempler på sager fordelt i nogle typiske hovedkategorier, herunder soldaters omgang med skydevåben og ammunition, herunder utilsigtet skudafgivelse, kaserneuorden, færdsels- og toldsager i missionsområder og forskellige former for misbrug af Forsvarets ejendom, herunder køretøjer og betalingskort.

Bestemmelsen modsvarer straffelovens § 156 og § 157 og omfatter alle typer af tjenesteplichter inden for Forsvaret, jf. U 2012.2387 H. De militære tjenesteplichter er dog langt mere omfattende end, hvad der gælder for offentligt ansatte i øvrigt.

Bestemmelsen finder anvendelse på alle typer af tjenesteplichter og er altså ikke begrænset til bestemte typer adfærd, herunder "specifikt militære pligter". Således har Højesteret i sin dom af 25. april 2012 (U 2012.2387 H) fastslået, at bestemmelsen ikke er begrænset til tjenesteplichter, der er af betydning for den militære sikkerhed.

Det er i lovforarbejderne fremhævet, at tjenesteplichterne for militært personel i alt væsentligt følger af forskellige skriftlige regelsæt, der gælder for det enkelte tjenestested. Som eksempler kan nævnes kasernemeddelelser, blivende bestemmelser, regler om våbenbetjening, sikkerhedsforskrifter mv. Herudover forekommer konkret udformede regler i forbindelse med enkeltstående opgaver.

Endelig gælder som for alle andre offentligt ansatte de regler eller principper, som følger af tjenesteforholdets natur - særligt uskrevne, men almindeligt accepterede minimumskrav til vedkommendes daglige arbejde. Dette er dog ikke specielt for militært personel, men gælder også efter de regler, der er fastsat for andre i offentlig tjeneste.

Se herom nærmere Højesterets dom af 25. april 2012 (U 2012.2387 H), hvori det blandt andet anføres, at *"sandhedsplichten er af fundamental betydning i tjenesteforhold, og tilsidesættelse af denne pligt er som udgangspunkt en grov tilsidesættelse af de pligter, der gælder i tjenesten"*.

Bestemmelsen anvendes i praksis i sammenstød med blandt andet overtrædelse af den civile straffelov, når overtrædelsen af militær straffelov må tillægges selvstændig betydning, f.eks. ved afgivelse af urigtige oplysninger om et tjenstligt forhold.

Anvendelse af § 27 i forbindelse med internationale missioner

Bestemmelsen i § 27 finder blandt andet anvendelse i sager om tilsidesættelse af bestemmelser, der er vigtige for det udsendte kontingentets funktionsmuligheder.

Det gælder f.eks. forbud mod fraternisering og opsamling af krigssouvenirs eller for samarbejdet med lokale myndigheder. Bestemmelsen anvendes også, hvor dansk lovgivning i øvrigt ikke finder anvendelse. Under udsendelse i internationale missioner træder militære bestemmelser i vidt omfang i stedet for bestemmelser i særlovgivningen. Det gælder blandt andet i færdselsager, toldsager og våbensager, f.eks. besiddelse af ulovlige knive.

Pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2

Bestemmelsen i § 27, stk. 2, indeholder en bestemmelse om særligt grove pligtforsøm-

melser eller om tilfælde, hvor pligtforsømmelsen har medført betydelig skade eller fare. Bestemmelsen har en højere strafferamme end de almindelige regler om pligtforsømmelse omtalt ovenfor.

Efter forarbejderne anvendes bestemmelsen om særlig grov pligtforsømmelse blandt andet i tilfælde, hvor en befalingsmand i høj grad svigter i forhold til de krav, der efter hans stilling må stilles til ham.

Fra nyere praksis kan nævnes førnævnte Højesteretsdom af 25. april 2012 (U 2012.2387 H), der vedrører sagen om »den arabiske oversættelse af Jægerbogen«.

Eksempler på anvendelsen af bestemmelsen indgår i de faglige årsberetninger.

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed (§§ 28-35)

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed omfatter bestemmelser, der kriminaliserer forskellige skadegørende handlinger rettet mod det militære forsvar, herunder f.eks. krigsforræderi, spionage, indgreb i krigsmateriel og fejhed. De fleste af bestemmelserne finder kun anvendelse under væbnet konflikt. Se nærmere afsnit 7.

Andre forbrydelser under væbnet konflikt (§§ 36-38)

Andre forbrydelser under væbnet konflikt omfatter en række overtrædelser af krigens love – den humanitære folkeret – plyndring og ligrøveri. Se nærmere afsnit 7.

Straffelovens kapitel 13a (Visse internationale forbrydelser)

Justitsministeriet nedsatte i 2023 det såkaldte Krigsforbrydelsesudvalg, der bl.a. fik til opgave at udarbejde forslag til, hvordan en selvstændig kriminalisering af forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur kan indføres mest hensigtsmæssigt i dansk lovgivning. Udvalgets betænkning (Bet.

nr. 1583/2024 om visse internationale forbrydelser) dannede grundlag for vedtagelsen af et nyt kapitel 13 a i straffeloven om visse internationale forbrydelser.

Det nye kapitel indeholder endvidere straffebestemmelser om aggressionsforbrydelsen, ligesom folkedrabsloven og loven om beskyttelse af kulturværdier i tilfælde af væbnet konflikt blev flyttet til det nye kapitel i straffeloven. Strafskærpelsesbestemmelsen for torturhandlinger i militær straffelovs § 27a, blev ophævet med vedtagelsen af lovændringen (L 2024 1674), idet det nye kapitel 13a indeholder en særlig straffjemmel for tortur (§ 118 l).

Nogle af bestemmelserne i straffelovens kapitel 13a vil i flere sammenhænge have et anvendelsesområde, der er overlappende med bestemmelser i militær straffelov, herunder § 36, stk. 1, om blandt andet misbrug af kendetegn, og § 36, stk. 2, om anvendelse af krigsmiddel eller fremgangsmåde i strid med en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst eller folkeretlig sædvaneret.

Straffelovens bestemmelser om krigsforbrydelser vil efter forarbejderne skulle finde anvendelse forud for bestemmelserne i militær straffelov.

Andre straffesager

Militære straffesager kan også omfatte overtrædelser af straffeloven og den strafbelagte særlovgivning. Det er her en betingelse, at lovovertrædelserne vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af tjenesten, på militært område eller i anvist kvarter.

Overtrædelser af straffeloven vedrører typisk tyveri og andre berigelsesforbrydelser, vold og brugstyveri. Overtrædelser af særlovgivningen omfatter navnlig færdselslovsovertrædelser, men f.eks. også overtrædelser af våbenloven, fyrværkeriloven, dopingloven og arbejdsmiljøloven.

Reglerne om strafferetlig forældelse

Strafferetlig forældelse indebærer, at lovovertræderen ikke kan straffes. Det gælder også andre retsfølger efter straffeloven.

Bestemmelserne om strafferetlig forældelse fremgår af straffelovens kapitel 11 om ophør af den strafbare handling retsfølger. Efter straffelovens § 92 straffes en lovovertrædelse ikke, når der er indtrådt forældelse efter §§ 93-94. Der gælder dog længere forældelsesfrister for konfiskation af udbyttet af en forbrydelse.

Forældelsesfrister

§ 93. Forældelsesfristen er

- 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen.
- 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
- 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
- 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.

Straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1294 af 7. november 2025

Regler i retsplejeloven åbner mulighed for, at retten kan afvise en sag på grund af forældelse allerede før hovedforhandlingen.

Forældelsesreglerne indebærer, at en række af de mindre alvorlige pligtforsømmelser i militær straffelov forældes efter to år.

Strafansvaret er *uforældeligt*, når

- der er hjemlet straf af fængsel indtil på livstid
- lovovertrædelsen er omfattet af en af Danmark tiltrådt mellemfolkelig overenskomst, ifølge hvilken strafansvaret er uforældeligt (straffelovens § 93 a)
- en lovovertrædelse er omfattet af kapitel 13 a (*visse internationale forbrydelser*).

Bestemmelsen i straffelovens § 93 a blev indsat i straffeloven for at sikre, "at det ikke kan blive nødvendigt at lade dansk militærpersonel retsfølge ved Den Internationale Straffedomstol på grund af forældelse, men at Danmark i stedet har mulighed for selv at retsfølge ved danske domstole". Det skyldes, at Den Internationale Straffedomstols jurisdiktionskompetence er komplementær i forhold til de nationale retssystemer, idet domstolens kompetence må afgrænses til de situationer, hvor national straffeforfølgning ikke kan udøves eller må anses for ineffektiv.

7. Militær straffelovs bestemmelser om væbnet konflikt

Bestemmelser om væbnet konflikt

Militær straffelov indeholder en række bestemmelser, som alene finder anvendelse under væbnet konflikt. Militær straffelovs § 10 fastlægger, hvornår lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse. Efter denne bestemmelse finder disse bestemmelser blandt andet anvendelse, når danske styrker i eller uden for riget er i væbnet konflikt.

Vurderingen af, hvorvidt der efter reglerne foreligger en væbnet konflikt eller ej, foretages af Udenrigsministeriet. Vurderingen kan f.eks. tilkendegives i forbindelse med behandlingen af det beslutningsforslag om udsendelse af et dansk militært bidrag, der skal fremlægges for Folketinget i medfør af Grundlovens § 19, stk. 2. Det er f.eks. sket i folketingsbeslutning B 123 af 2. oktober 2014 (*indsættelse af danske F-16 fly i offensive luftoperationer mod ISIL-mål i Irak*) og den opfølgende folketingsbeslutning B 8 af 10. november 2015 (*udsendelse af et radarbidrag*).

Ikrafttræden af bestemmelserne om væbnet konflikt i militær straffelov indebærer i hovedtræk,

- en udvidelse af personkredsen, der er omfattet af militær straffelov
- en forhøjelse af strafferammen for visse pligtforsømmelser samt
- at de særlige bestemmelser i §§ 28-35 og §§ 36-38 kan finde anvendelse.

Udvidelse af personkredsen

Under væbnet konflikt udvides personkredsen efter § 2 til også at omfatte:

- Enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette.
- Krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for krigsfanger, for så vidt andet ikke følger af gældende mellemfolkelige overenskomster.
- Enhver, der gør sig skyldig i overtrædelse af militær straffelov §§ 28-34 og §§ 36-38.

Forsvarsministeriets Personalestyrelse (nu Forsvarets Personelkommando) har oplyst, at man generelt tillægger civil ansatte militær status i forbindelse med udsendelse til internationale operationsområder og underretter de pågældende om, at man er underlagt militær straffelov, militær retsplejelov og militær disciplinarlov.

Forhøjet strafferamme for visse pligtforsømmelser

Under væbnet konflikt er der hjemmel til forhøjede strafmaksima for en række bestemmelser i militær straffelov om pligtforsømmelser.

Disse bestemmelser omfatter:

- forsætlig grov lydighedsnægtelse (§ 11, stk. 3),
- mytteri (§ 12, stk. 2),
- forsætlig grov vagtforseelse (§ 24, stk. 3),
- forsætlig grov udeblivelse (§ 25, stk. 4, jf. stk. 1 og 2) samt
- anden forsætlig grov pligtforsømmelse (§ 27, stk. 3).

Bestemmelserne om strafforhøjelse for forsætlige forhold under væbnet konflikt har været bragt i anvendelse i enkelte sager om ulydig-

hed, grov udeblivelse og anden grov pligtfor- sømmelse fra missionsområdet i Afghanistan, hvor det pågældende forhold efter en konkret vurdering har måttet antages at have afgø- rende indflydelse på Forsvarets evne til at ud- føre sine opgaver under væbnet konflikt. Den endelige afgørelse af, om bestemmelserne fin- der anvendelse, henhører under domstolene.

De særlige bestemmelser

De centrale materielle bestemmelser om straf- ansvar for forhold begået under væbnet kon- flikt findes i §§ 28-35 om forbrydelser mod for- svarsmagtens kampdygtighed og §§ 36-38 om andre forbrydelser under væbnet konflikt.

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kamp- dygtighed

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdyg- tighed kriminaliserer en række forskellige handlinger, der er særligt skadelige for det mi- litære forsvar. Disse bestemmelser finder ho- vedsagelig anvendelse under væbnet konflikt.

Bestemmelserne omfatter krigsforræderi (§ 28), spionage (§ 29), forsætlig ændring af am- munition og andet krigsmateriel (§ 30), fejhed, forsætlig unddragelse fra kamp mv. (§ 31), forsætlig røbelse af militær hemmelighed til skade for landets forsvar (§ 32), forsætlig und- ladelse af at forebygge mytteri mv. (§ 33), forsætlig fremkaldelse af modløshed (§ 34) og forsætlig uautoriseret kontakt med fjenden (§ 35).

Andre forbrydelser under væbnet konflikt

Bestemmelserne om andre forbrydelser under væbnet konflikt omfatter § 36, som kriminali- serer centrale overtrædelser af krigens love, plyndring (§ 37) og ligrøveri (§ 38).

Bestemmelsen i § 36, stk. 1, kriminaliserer en specifik krænkelse af den humanitære folkeret: forsætligt misbrug mv. under væbnet konflikt af de af den humanitære folkeret beskyttede emblemer og kendemærker. Et eksempel herpå er misbrug af Røde Kors-mærket.

Begrebet væbnet konflikt

»Den humanitære folkeret gælder i væbnet konflikt. Hvornår der i juridisk forstand foreligger en væbnet konflikt, findes der ikke noget entydigt svar på, fordi det bl.a. afhænger af, hvem de stridende parter er.

Ved vurderingen af, om der er tale om en væbnet konflikt, må man se på konfliktens faktiske om- stændigheder. Hvem er de stridende parter, og hvordan er de organiseret? Hvor intense og omfat- tende er kamphandlingerne? Hvor længe finder de sted? Svaret på disse spørgsmål bygger på en løbende analyse af forholdenes faktiske omstæn- digheder. Uden for begrebet væbnet konflikt falder nemlig mindre optøjer og sporadisk isolerede voldshandlinger. Sådanne situationer er ikke reguleret af den humanitære folkeret, men af det pågældende lands civil- og strafferetlige lovgivning.

En væbnet konflikt klassificeres som enten international eller ikke-international væb- net konflikt. Den humanitære folkeret er ikke ens for de to typer af konflikter, idet staterne har vedtaget langt færre regler for ikke-internationale væbnede konflikter, end det er tilfældet med internationale væbnede konflikter, hvor eks. Genève-konventionerne gælder i fuldt omfang.

En international væbnet konflikt finder sted mellem to eller flere stater. Det er ikke hvilken som helst grænsestridighed eller provokation mellem stater, der udgør en væbnet konflikt mellem staterne. Samtidig bestemmer fællesartikel 1 til Genève-konventionerne, at konventionerne skal gælde "under alle omstændigheder". Det vil sige uanset, om modstanderen faktisk efterlever reglerne, og uanset hvorfor parterne er endt i væbnet konflikt med hinanden.

Foreligger en væbnet konflikt, hvori ikke- statslige væbnede aktører, såsom væbnede oprørsgrupper eller terroristgrupper, udgør den ene eller flere parter i konflikten, foreligger der en ikke-international væbnet konflikt.«

Forsvarsministeriet, Den humanitære folkeret,
<https://fmn.dk>

Bestemmelsen i § 36, stk. 2, er bredere og mere generelt formuleret og kriminaliserer forsætlig anvendelse af ulovligt krigsmiddel, det vil sige våben, eller ulovlige fremgangsmåder, det vil sige kampmetoder

Eksempler fra Militærmanualens afsnit 2.3.1. på emblemer og kendemærker, der beskyttede under den humanitære folkeret.

Våben, der er ulovlige ifølge den humanitære folkeret er fx gift eller giftige våben, kemiske våben, personelminer og i visse sammenhænge eksplosive projektiler.

Som eksempel på kampmetoder, som er ulovlige i henhold til den humanitære folkeret kan nævnes perfidi, det vil sige at besvige modstanderen til at tro, at man har en beskyttet status efter folkeretten med det formål at udnytte den derved skabte vildfarelse hos modstanderen til at dræbe, såre eller tilfangetage.

Se nærmere herom Militærmanual om folkeret for danske væbnede styrker i internationale militære operationer (Militærmanualen), kapitel 9 og 10. www.forsvaret.dk

8. Efterforskning i internationale missionsområder

Indledning

Undersøgelse af mulige pligtforsømmelser begået af danske soldater under militære operationer i udlandet varetages også af den militære anklagemyndighed. Der findes en række situationer, hvor sådanne undersøgelser kan være påkrævede.

Efterforskningen har til formål at klarlægge det nærmere hændelsesforløb, herunder om danske styrker har handlet inden for gældende regler, med henblik på at fastslå eller udelukke, om der er begået et strafbart forhold, og om der kan gøres et strafferetligt ansvar gældende. Der kan f.eks. være tale om overtrædelse af dansk ret, tilsidesættelse af de missionsspecifikke regler eller eventuelle brud på den humanitære folkeret.

Udrykning til missionsområder

Den militære anklagemyndighed har i overensstemmelse med en eventuel Status of Forces Agreement (SOFA) med værtslandet mulighed for at indrejse i et missionsområde og udføre en række myndighedsopgaver uden at være forpligtet til at søge værtslandets myndigheder om indrejsetilladelse og tilladelse til

at foretage efterforskning. Denne mulighed har politiet ikke.

Det beror på en konkret vurdering i den enkelte sag, om der skal udsendes auditorpersonnel til missionsområdet for at foretage efterforskning eller om opgaven kan løses ved at pålægge f.eks. militærpolitiet at yde bistand til efterforskningen.

Udrykningerne er reguleret i Generalauditør Meddelelse 5/2016. Der foretages efter de gældende retningslinjer navnlig udrykning med henblik på efterforskning, hvor der er mistanke om strafbart forhold begået af dansk militært personel, og hvor sagens karakter eller omfang kræver tilstedeværelse.

Endvidere foretages der udrykning i sager, hvor der er behov for at undersøge dansk militært personels magtanvendelse, der har resulteret i dræbte eller alvorligt sårede civile, samt når der sker hændelser, herunder ulykker, hvor dansk personel er dræbt eller alvorlig tilskadekommet i tjenesten. Se om sidstnævnte sager nedenfor afsnit 9.

Der foretages også udrykning i sager, der påkalder sig særlig interesse, og når der fremsættes anmodning herom fra vedkommende militære chef.

Den militære anklagemyndighed har i de senere år foretaget efterforskning i en række missionsområder, herunder i Ex-Jugoslavien, Kosovo, Irak, Libanon, Afghanistan og det Indiske Ocean (pirateribekæmpelse) og ofte under arbejdsvilkår, der i forhold til en almindelig politimæssig efterforskning i Danmark indebærer helt særlige udfordringer.

De undersøgte sager har vedrørt en bred vifte af pligtforsømmelser, herunder ulydighed, vagtforseelse, ulovlig udeblivelse og andre pligtforsømmelser, f.eks. færdselsrelaterede overtrædelser, besiddelse af ulovlige knive, tilsidesættelse af sikkerhedsregler i forbindelse med våbenhåndtering, smugleri af tobak mv., tilsidesættelse af den militære sikkerhed ved at have røbet klassificerede oplysninger samt sager om overtrædelse af straffeloven, herunder uagtsomt manddrab, vold og tyveri.

Eksempler på sager fremgår af de faglige årsberetninger.

Efterforskning under væbnet konflikt

En efterforskning i et missionsområde indebærer i sagens natur en række store praktiske udfordringer for efterforskningsarbejdet. Det gælder ikke mindst i de områder, hvor danske soldater har været i kamp og eventuelt også har lidt tab.

Efterforskning af sager under den væbnede konflikt i Afghanistan har f.eks. ofte foregået under meget vanskelige forhold. På grund af sikkerhedssituationen i et område og risikoen for nye angreb kan en normal gerningsstedsundersøgelse allerede af sikkerhedsmæssige årsager meget ofte være udelukket.

Endvidere kan udrykning til et missionsområde være forbundet med stor tidsmæssig

udfordring. Det var f.eks. navnlig tilfældet med udrykninger til Afghanistan, og der ofte gik dage, før auditørpersonel var fremme på stedet for undersøgelsen.

Undersøgelser i missionsområderne har navnlig været koncentreret om undersøgelse af særlige hændelser, dræbte og tilskadedekomne danske soldater, herunder ved egenbeskydning, samt undersøgelser af civile tab i forbindelse med kamphandlinger mv.

Undersøgelse af dræbte og tilskadedekomne danske soldater

Der er rejst tiltale i to sager, hvor danske soldater er dræbt i Afghanistan. Den ene sag drejede sig om uagtsomt manddrab i Camp Bastion, hvor en konstabel i 2008 blev dræbt i forbindelse med afprøvning af et let maskingevær. Den tiltalte blev ved Østre Landsrets dom af 18. februar 2009 (U 2009 1380) idømt fængsel i 6 måneder. I den anden sag blev en soldat dræbt af en improviseret sprængladning (IED), der var anbragt i en afghansk compound. Sprængningen sårede endvidere fire andre soldater. Den tiltalte blev ved frifundet for tiltale ved Retten i Næstveds dom af 4. september 2012 (sag nr. 4652/2011).

Se endvidere om sådanne undersøgelser i en national kontekst nedenfor afsnit 9.

Undersøgelse af civile tab mv.

Der består under visse omstændigheder en folkeretlig forpligtelse til at iværksætte undersøgelser i forbindelse med mistænkelige dødsfald i væbnede konflikter, i visse tilfælde også i forbindelse med væbnet konflikt på en anden stats territorium. Se nærmere om de situationer, hvor der kan siges at være dansk jurisdiktion på en fremmed stats territorium i Militærmanualen kapitel 3.4.2.

Ifølge den humanitære folkeret må angreb kun rettes mod militære mål. Civile personer, bygninger og objekter er beskyttede og må således ikke gøres til genstand for direkte angreb, med

mindre de – fx på grund af modstanderens anvendelse – udgør militære mål.

I forbindelse med angreb på militære mål gælder det endvidere, at et angreb alene må gennemføres, når de utilsigtede følgeskader eller tab, der kan opstå blandt beskyttede individer eller objekter som følge af et angreb, rettet mod et militært mål (de såkaldte kollaterale skader), der må påregnes, ikke står i åbenbart misforhold til den forventede konkrete og direkte militære fordel, og når sådanne skader i øvrigt begrænser sig til det praktisk mindst mulige.

Civile tab er altså ikke nødvendigvis i strid med den humanitære folkeret. De nærmere regler herom er behandlet i Militærmanualen, kapitel 6 og 8. www.forsvaret.dk.

Generelt kan det siges, at der er et folkeretligt krav om, at der skal indledes undersøgelser i situationer, hvor civile personers dødsfald fremstår som mistænkelige. Omvendt er det altså ikke i sig selv mistænkeligt, at civile omkommer som led i kollaterale skader i forbindelse med lovligt udførte militære operationer i en væbnet konflikt, og sådanne situationer er derfor som udgangspunkt ikke omfattet af den folkeretlige undersøgelsespligt.

Endvidere kan det nævnes, at der ifølge den humanitære folkeret skal indledes undersøgelser i situationer, hvor modstanderens kombattanter i væbnede konflikter er omkommet under omstændigheder, der må siges at være mistænkelige, fx under brug af perfidi (se oven for). Det er derimod ikke i sig selv mistænkeligt, at kombattanter mister deres liv i forbindelse med deltagelse i kamphandlingerne.

Det er i alle tilfælde Auditørkorpset, der afgør, hvornår der foreligger omstændigheder eller forhold, der bør undersøges.

I forbindelse med danske enheders deltagelse i kamphandlinger i Afghanistan udviklede der

sig en praksis, hvor Auditøren gennemgår og foretager en vurdering af rapporteringer om sådan utilsigtet følgeskade (engelsk *collateral damage*) i forbindelser med kamphandlinger, hvori danske styrker har været involveret.

Undersøgelsen har til formål at klarlægge det nærmere hændelsesforløb, herunder om danske styrker har handlet inden for gældende regler om magtanvendelse, herunder den humanitære folkeret.

Se eksempler på undersøgelser i de faglige årsberetninger.

Kravene til uafhængig og effektiv undersøgelse

De nærmere krav til en undersøgelse i missionsområder følger navnlig af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols domspraksis vedrørende Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens (EMRK) artikel 2, der beskytter retten til liv, og som indeholder en procesuel forpligtelse for stater til på eget initiativ at gennemføre en effektiv undersøgelse af mistænkelige dødsfald.

Undersøgelsespligten indebærer efter Domstolens praksis, at efterforskningen skal være effektiv i den forstand, at den skal være i stand til at føre til en afgørelse af, hvorvidt magtanvendelsen var berettiget og efter omstændighederne til identifikation og straf af de ansvarlige. I undersøgelsen skal der tages højde for de konkrete omstændigheder, under hvilke magtanvendelsen fandt sted.

For at efterforskningen kan anses for effektiv, er der desuden et krav om uafhængighed, det vil sige, at den myndighed, der er ansvarlig for og udfører undersøgelsen, er institutionelt, hierarkisk og praktisk uafhængige af dem, der er genstand for undersøgelsen. Effektivitetskravet indebærer endvidere, at efterforskningen skal iværksættes straks og behandles indenfor rimelig tid samt være transparent, herunder med inddragelse af afdødes familie i

det omfang, som det er nødvendigt for at varetage dens legitime interesser.

Auditøren kan som anført bemyndige militære myndigheder, herunder militærpolitiet, til efter nærmere instruktion at foretage nærmere angivne efterforskningskridt. Med henblik på at efterleve effektivitetskravet efter EMRK, artikel 2, skal Auditøren i forbindelse med sin disponering og instruktion blandt andet sikre, at de personer, der udfører efterforskningen, er institutionelt, hierarkisk og praktisk uafhængige af de, der er involveret i begivenhederne. Det fremgår af Generalauditørens meddelelse nr. 2/2016 afsnit 3.2.5.

Dette skal Auditøren gøre ved at sikre, at de, der gennemfører den konkrete efterforskning ikke har været involveret i den hændelse, der efterforskes, hverken i planlægningen eller gennemførelsen, og at efterforskerne og de, der efterforskes, ikke har unødigt kontakt til hinanden.

Det er også et krav, at det kommando-/kontrolforhold, der kan bestå mellem efterforskerne i militærpolitienheden og den danske styrkechef afbrydes, så snart efterforskningen iværksættes, således at efterforskerne er operationelt uafhængige af den militære kommandovej.

Uanset at ovennævnte effektivitetskrav gælder i forhold til (formodede) krænkelse af EMRK, artikel 2, når der er dansk jurisdiktion, tilstræber Forsvarsministeriets Auditørkorps at efterleve dette krav i forbindelse med al efterforskning af militære straffesager, uanset om der består en folkeretlig pligt hertil.

9. Undersøgelser vedrørende dræbte og tilskadekomne danske soldater

Indledning

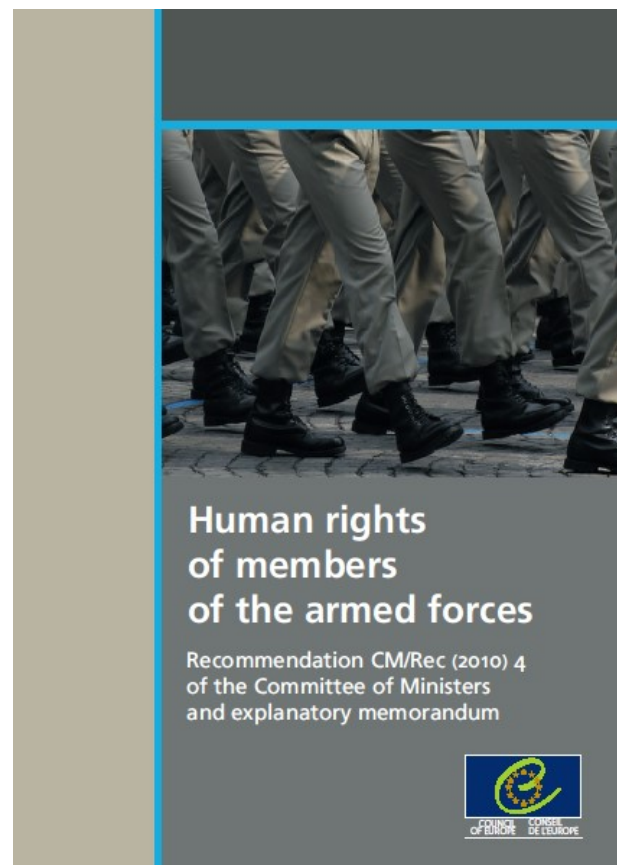
Den militære anklagemyndighed indleder af egen drift en undersøgelse, når danske soldater afgår ved døden eller kommer alvorligt til skade i tjenesten. Der foretages i hvert enkelt tilfælde en individuel undersøgelse, der har til formål at fastslå eller udelukke, om der er begået et strafbart forhold. Den militære retsplejelov, retsplejeloven og sundhedsloven m.fl. finder anvendelse i disse sager.

En række af de undersøgte hændelser har fundet sted i forbindelse med internationale operationer. Danske soldater er navnlig kommet alvorligt til skade eller er blevet dræbt i forbindelse med missionerne i Irak og Afghanistan – ofte i forbindelse med en improviseret sprængladning (IED). Men også under nationale forhold har der været hændelser med dødsulykker og alvorlig tilskadekomst i tjenesten.

Uafhængig og effektiv undersøgelse

Som beskrevet ovenfor i afsnit 8 følger det af EMRK, artikel 2, om retten til liv, som også gælder for soldater, at der kræves en uafhængig og effektiv undersøgelse af omstændighederne omkring soldaters mistænkelige dødsfald i tjenesten. Det betyder, at de personer, der foretager undersøgelsen, skal være uafhængige af de, der er implicerede i hændelsen.

Det har Europarådet blandt andet understreget i en Rekommandation om menneskerettigheder for personel i de væbnede styrker (Rekommandation CM/Rec (2010) 4 af (24. februar 2010).

Samarbejde med militære myndigheder

Undersøgelserne fordrer som oftest et tæt samarbejde med militære myndigheder, samt civile kriminalteknikere og retsmedicinere. Erfaringer indhentet via undersøgelserne kan i et vist omfang være nyttige for de militære myndigheder i forbindelse med vedligeholdelse og forbedring af forskellige beskyttelsessystemer. De militære myndigheders militærfaglige og tekniske ekspertise inddrages i undersøgelsen i det omfang, det skønnes nødvendigt og formålstjenstligt.

Afhængig af situationen sker denne efterforskning også i tæt samarbejde med militærpolitiet, der oftest er udsendt med den militære enhed og derfor vil være til stede i missionsområdet.

Eksempler fra praksis

Forsvarsministeriets Auditørkorps har gennem årene foretaget en lang række undersøgelser af ulykkestilfælde, der dels er mundet ud i en strafferetlig reaktion, dels har identificeret fejl, som Forsvaret efterfølgende har fulgt op på gennem indskærpelser i organisationen med henblik på at imødegå risikoen for lignende hændelser fremover (*lessons learned*).

Ulykke under redningsaktion ved Island

Den 19. december 2006 kæntrede inspektions-skibet TRITONs styrbord gummibåd ud for Keflavik på Island, hvorved et besætningsmedlem druknede. Undersøgelsen fastlagde, at gummibådens motorer var gået i stå på grund af strømmangel, der blandt andet skyldtes, at akkumulatorerne kunne bevæge sig i batterikasserne, fordi de var blevet ”kreativt tilpasset”. Undersøgelsen påviste endvidere, at de godkendte redningsveste ikke kunne klare de kraftige bølgeslag, de blev udsat for. Ingen blev gjort strafferetligt ansvarlig for ulykken.

Skydeulykke i Oksbøl

Den 17. januar 2007 blev en konstabelev dræbt og en befalingsmand alvorligt såret under en skydeulykke i Oksbøl øvelsesterræn i forbindelse med den afsluttende missionsorienterende uddannelse inden udsendelse til Irak. Undersøgelsen fastslog, at der ikke var grundlag for at antage, at der i forbindelse med skydningen var begået fejl eller forsømmelser, men at nogle forhold kunne indgå i Forsvarets fortsatte arbejde med at forbedre sikkerheden i forbindelse med uddannelsen og formindske risikoen for gentagelse.

Dødsulykke på værksted

I forbindelse med udskiftning og kontrol af drivakslar på et pansret patruljekøretøj af

typen MOWAG Eagle-IV på Almegårds kaserne den 7. juli 2008 blev en mekaniker dræbt, da køretøjet styrtede ned over ham, mens han demonterede vognens underdele. Ulykken skete, fordi køretøjet ikke var forsvarligt understøttet.

Undersøgelsen påviste brud på arbejdsmiljølovens bestemmelser, fordi arbejdet var udført, uden at det var planlagt, tilrettelagt og udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, herunder at der var truffet effektive foranstaltninger til at forebygge risiko for ned- og sammenstyrtning. Sagen blev afgjort med en bøde på 25.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen) for overtrædelse af arbejdsmiljøloven.

Forurening ved kaserne

I slutningen af 2005 var Farum Kommune ved hjælp af civile entreprenører i færd med at omdanne den tidligere Farum Kaserne til bebyggelsen Farum Nord. Da der blev fundet ammunition i området, indgik man aftale med Forsvaret om gennemgang af området.

Arbejdet blev iværksat samme år, men indstillet, da flere medarbejdere følte sig syge under arbejdet. Hærens Konstabel- og Korporalforening (HKKF) indgav i oktober 2008 anmeldelse mod Forsvarskommandoen for overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen.

Undersøgelsen viste, at arbejdet ikke var planlagt, tilrettelagt og udført fuldt forsvarligt og var sket uden, at der var truffet effektive foranstaltninger til beskyttelse af de beskæftigede mod påvirkning af sundhedsskadelige stoffer eller materialer. Sagen blev afgjort med en bøde på 30.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen) for overtrædelse af arbejdsmiljøloven.

Færdssulykke i Libanon

Den 9. januar 2010 forulykkede en FN bjærgningslastvogn ført af dansk FN-personel fra UNIFIL/hold 1 under en bjærgningsopgave i Libanon. Ved ulykken styrtede lastvognen

ned ad en skrænt og vognkommandøren blev dræbt, mens køretøjets fører blev såret.

Undersøgelsen påviste, at ulykken skyldtes mangler ved bjærgningslastvognen i kombination med manglende uddannelse af det relevante personel. Ingen blev gjort strafferetligt ansvarlig for ulykken, men der var anledning til kritik, særlig på grund af den manglende uddannelse af det relevante personel.

Ulykke i forbindelse med saluttering

I forbindelse med affyring af kanonsalut den 11. juni 2013 på Kronborg Slot pådrog en soldat sig forbrændinger og læsioner, da en krudtladning utilsigtet gik af, hvorved soldaten faldt ned fra en bastion. Det måtte lægges til grund, at det risikofyldte arbejde ikke var blevet planlagt og udført sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Sagen blev afgjort med en bøde på 80.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen).

Skudhændelse på Kastellet

En oversergent fra Den kongelige Livgarde, der var på civiluddannelse, indfandt sig den 11. juli 2016 på Kastellet i København iført uniform og henvendte sig til vagtpersonellet med besked om, at han skulle kontrollere våben. Da han fik adgang hertil, tog han et gevær og gik udenfor og skød sig selv i maven med meget alvorlige skader til følge.

Oversergenten blev senere afhørt og sigtet for pligtforsømmelse efter militær straffelovs § 27. Han forklarede, at han havde til hensigt at begå selvmord, og sagen blev i oktober 2016 afsluttet med et tiltalefracald under henvisning til sagens formildende omstændigheder.

Dødsulykke på støtteskibet ABSALON

Under sejlads med støtteskibet ABSALON i Østersøen den 18. september 2017 kom en marineoverkonstabel i klemme i en vandtæt dør og pådrog sig så alvorlig hovedskade, at han kort tid efter afgik ved døden.

Vidneforklaringer og de tekniske undersøgelser viste, at der var tale om en tragisk arbejdsulykke, og at der således ikke var formodning for, at der var begået strafbare forhold i sagen.

Alvorlig tilskadekomst under uddannelsesskydning

En sergent kom i 2019 alvorligt til skade under IKK-uddannelsesskydning med et infanterikampkøretøj (IKK), idet han havde fået en finger i klemme i kanonen, hvorved yderste led af langfingeren på højre hånd var blevet afklippet. Efterforskningen blev indstillet med den begrundelse, at der ikke var udvist den for en militær straffesag fornødne grove uagtsomhed.

Tilskadekomst ved sprængning

En sergent kom i 2024 til skade i forbindelse med en øvelse i udlandet, da han skulle foretage sprængning, idet han - i strid med forskrifterne - afmonterede løsskydningsforstærkeren på sit gevær og afgav et løst skud for at antænde en detonator. Han pådrog sig herved skade på en finger, der var placeret for tæt på geværets munding. Sergenten vedtog en bøde på 1.500 kr. Der blev i formildende retning lagt vægt på tilskadekomsten.

Utilsigtede skudafgivelser med skade

Som følge af flere sager om utilsigtede skudafgivelser i forbindelse med fejlhåndtering af Forsvarets pistol P320 SIG Sauer har Auditørkorpset de seneste år ad flere omgange haft dialog med Forsvarskommandoen om bl.a. behovet for en eventuel styrkelse af den praktiske og teoretiske pistoluddannelse. Læringsplanen og hærreglementet blev ultimo 2024 revideret med fokus på øget sikkerhed og instruktion, herunder særligt omkring aftræk fra hylster og hylstring af pistol.

10. Afgrænsningen mellem militære straffesager, militære disciplinarsager og ansættelsesretlige reaktioner

Sondringen mellem militære straffesager og militære disciplinarsager

Generalauditøren har efter aftale med Forsvarsministeriet udarbejdet en vejledning om sondringen mellem straffesager og disciplinarsager, der blev udsendt i 2005 og revideret i juni 2007.

Kort sagt kan der sondres således mellem de to regelsæt:

- **Straffesager**

Alvorligere pligtforsømmelser, hvor der er handlet forsætligt eller groft uagtsomt. Hertil kommer forhold, der er af en så alvorlig karakter, at de ikke bør kunne afgøres med et disciplinarmiddel. Det gælder mytteri, misbrug af rusmidler, forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og andre forbrydelser under væbnet konflikt.

- **Disciplinarsager**

Mindre grove pligtforsømmelser eller forhold, der alene skyldes simpel uagtsomhed. Det fremgår heraf, at sondringen ikke kan angives udtømmende.

Der må i hver enkelt sag foretages en konkret vurdering af forholdets grovhed og graden af indberettedes tilregnelser – dvs. forsæt, simpel eller grov uagtsomhed – når det skal afgøres, om sagen skal behandles som en disciplinarsag eller som en militær straffesag.

Militær disciplinarlovs anvendelsesområde

Formålet med militær disciplinarlov er, ligesom med militær straffelov, at sikre disciplinen inden for Forsvaret. Disciplinaransvar for overtrædelse af loven kan pålægges, hvor der af disciplinære grunde er behov for en sanktion, men hvor der ikke er hjemmel til eller behov for straf.

Militær disciplinarlov finder anvendelse på samme personkreds, som er omfattet af militær straffelov. Det vil sige, at loven finder anvendelse på tjenstgørende militært personel inden for Forsvarsministeriets område samt hjemsendt militært personel inden for Forsvarsministeriets område med hensyn til militære pligter, som påhviler det efter hjemsendelsen. Civilt ansatte i Forsvaret er således som udgangspunkt ikke omfattet af loven.

Ansættelsesretlige reaktioner

Forsvarsministeriets Personalestyrelse (nu Forsvarets Personelkommando (PKOM)) har i *Vejledning om militær disciplinarlov* (Februar 2024) redegjort for sondringen mellem disciplinarretlige og ansættelsesretlige reaktioner i relation til *ansat* personel (dvs. ikke værnepligtige).

Det pointeres i vejledningen, at beslutningen er vigtig, fordi der ved håndtering efter disciplinarloven bliver gjort op med forholdet, således at sagen ikke kan

inddrages i en efterfølgende ansættelsesretlig sag. Det følger direkte af § 20 for så vidt angår tjenestemænd (*se neden for*) og fast praksis for så vidt angår overenskomstansatte. Ved udeblivelse, sløset opgaveløsning, for sent fremmøde, uacceptabel adfærd mv. vil det ofte være relevant at overveje en ansættelsesretlig sanktion. Hvis pligtforsømmelsen håndteres ansættelsesretligt, kan gentagelsestilfælde danne grundlag for en ny ansættelsesretlig reaktion, herunder afsked.

»Når ansat personel udviser manglende disciplin, vil det ofte være relevant at tage konkret stilling til, om sagen skal forfølges ansættelsesretligt eller efter disciplinarloven«

Vejledning om disciplinarloven, FEB 2024

Disciplinær forfølgning af militære tjenestemænd efter tjenestemandsløven

Ved militær disciplinarlov blev militære tjenestemænd ligestillet med andre tjenestemænd, således at der blev skabt en hjemmel til at indlede disciplinarforfølgning efter tjenestemandsløven, når en straffesag mod den pågældende er afsluttet.

For så vidt angår samspillet mellem tjenestemandsløven og den militære disciplinarlov gælder, at militære tjenestemænd er omfattet af begge regelsæt. § 20 i militær disciplinarlov sikrer dog, at militære tjenestemænd ikke først kan blive disciplinarforfulgt efter militær disciplinarlov og så senere blive disciplinarforfulgt efter tjenestemandsløvens regler. Det følger af Højesterets dom af 18. februar 2013 (U 2013. 1416 H).

Højesteret fandt i dommen, at det var berettiget og ikke i strid med proportionalitetsprincippet, at Forsvarsministeriet havde degraderet en officer fra kommandør i lønramme 38 til orlogskaptajn i lønramme 36 uden chef-

beføjelser. Den bagved liggende straffesag er omtalt i den faglige beretning for 2009.

Ansættelsesmyndigheden kan således – som nævnt – vælge at indlede disciplinærforfølgning efter tjenestemandsløven med henblik på blandt andet *degradering* eller *afsked* i stedet for at indlede en disciplinarsag efter militær disciplinarlov.

Frivilligt hjemmeværnspersonel

Efter hjemmeværnsløvens § 13 er frivillige i Hjemmeværnet kun under krig eller andre ekstraordinære forhold omfattet af reglerne i militær disciplinarlov. Det følger af lovens § 14, at tjenstlige forseelser, der begås af frivilligt hjemmeværnspersonel, kan afgøres med disciplinarmidler i form af mundtlige og skriftlige tilrettevisninger samt bortvisning fra eventuel uddannelse på skoler og kurser.

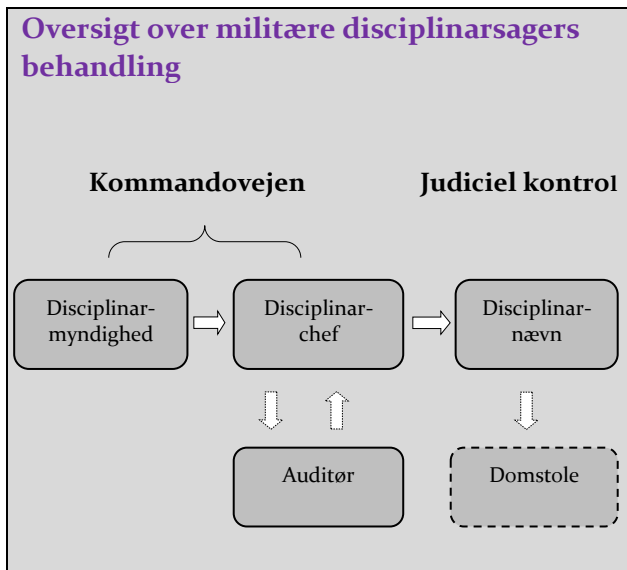
Behandlingen af disciplinarsagerne

Militære disciplinarsager behandles af det militære system. Militære chefer har mulighed for at behandle mindre alvorlige disciplinære forhold – der ikke indebærer strafbare forhold – som administrative sager efter militær disciplinarlov.

De kompetente myndigheder består af to niveauer: disciplinarmyndigheden og disciplinarchefen.

Efter disciplinarlovens § 11 skal disciplinarchefen i tvivlstilfælde forelægge sagen for Auditøren, som endeligt afgør, om en sag skal behandles som en straffesag eller en disciplinarsag.

Den militære anklagemyndighed har ikke i øvrigt indflydelse på de militære chefers afgørelse af disse sager, og tilsynet hermed henhører under Forsvarets Personelkommando (PKOM) som tilsynsmyndighed.

De disciplinarmidler, som efter loven kan pålægges, omfatter tilrettevisning, fremstilling, arbejde og efterøvelse i en del af fritiden, tjeneste uden for orden og en disciplinarbøde på højst 1/10 af den pågældendes månedsløn for hver enkelt forseelse. Degradering og afskedigelse er – i modsætning til f.eks. angloamerikansk ret – ikke et element i den militære retsplejeordning.

Forsvarsministeriet har i en bekendtgørelse (nr. 704 af 8. juni 2023 om disciplinarmyndighed inden for Forsvarsministeriets område) fastlagt, hvilke militære chefer, der tillægges myndighed som disciplinarchef og myndighed til at pålægge disciplinarmidler.

Det fremgår bl.a. af bekendtgørelsens § 18, at disciplinarbøder kan alene pålægges af militære chefer med rang af oberstløjtnant, kommandørkaptajn og derover samt militært ansatte uden for den militære rækkefølge på tilsvarende niveau.

Disciplinarmyndighedens afgørelse om anvendelse af et disciplinarmiddel kan inden 14 dage indbringes for disciplinarchefen, der ikke kan ændre afgørelsen til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Disciplinarchefens afgørelse kan inden fire uger fra forkyndelsen af afgørelsen forlanges

indbragt for disciplinarnævnet. Afgørelsen kan ikke ændres til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Disciplinarnævnet

Disciplinarnævnet består af en byretsdommer som formand, en repræsentant for Forsvaret efter indstilling fra forsvarschefen (for tiden en oberst) og en repræsentant for den personelgruppe, som den, der er pålagt et disciplinarmiddel, tilhører. De sidstnævnte repræsentanter udpeges efter indstilling fra de forhandlingsberettigede personelorganisationer, Hovedorganisationen af Officerer i Danmark (HOD), Centralforeningen for Stampersonel (CS) og Hærens Konstabel- og Korporalforening (HKKF) samt en repræsentant for Værnepligtsrådet. Formanden, repræsentanterne og deres suppleanter - med undtagelse af medlemmerne fra Værnepligtsrådet - udnævnes for en 4-årig periode.

Disciplinarnævnets kompetence og organisation fremgår af bekendtgørelse nr. 1118 af 23. november 2005 om disciplinarnævn. Dets afgørelse kan indbringes for domstolene.

Forsvarsministeriets Auditørkorps redegør for udviklingen i de militære straffesager og disciplinarsager i den årlige beretning til Forsvarsministeriet. Der er registreret et generelt fald i antallet af sanktioner efter disciplinarloven i perioden fra 2006.

Særlige regler for behandling af disciplinarsager i forbindelse med Forsvarets bistand til politiet

Som anført ovenfor i afsnit 5 blev der i 2018 indført særlige regler for behandling af sager, der opstår i forbindelse med Forsvarets bistand til politiet, hvor behandlingen af sager om militærpersonel blev omfattet af politiklageordningen.

Den Uafhængige Politiklagemyndighed (DUP) både efterforsker og træffer afgørelse i adfærdsklagesager, f.eks. en klage over

magtanvendelse og klager over sprogbrug. Klager behandles efter reglerne i den civile retsplejelovs kapitel 93b.

Selvom sagerne efterforskes af Politiklagemyndigheden, følger det af lovgivningen, at den militære anklagemyndighed bistår DUP i behandlingen af disse sager. Det forudsættes i den forbindelse bl.a., at den militære anklagemyndighed deltager i afhøringer af forsvarspersonel omfattet af bestemmelsen og løbende får tilsendt kopi af det materiale, som Politiklagemyndigheden tilvejebringer som led i undersøgelsen. Formålet hermed er, at Politiklagemyndigheden under dens behandling af sådanne sager kan trække på den militære anklagemyndigheds ekspertise i det nødvendige omfang.

DUP reaktionsmuligheder i adfærdsklagesager

- ingen kritik
- beklageligt
- uhensigtsmæssigt
- kritisabelt
- meget kritisabelt og
- særdeles kritisabelt.

Kilde: www.politiklagemyndigheden.dk

Politiklagemyndigheden træffer afgørelse i adfærdsklagesager og underretter herefter PKOM om afgørelsen. Hvis en adfærd findes kritisabel, udtales kritik af forholdet.

Det er herefter op til ansættelsesmyndigheden at træffe beslutning om eventuelle ansættelsesmæssige konsekvenser for det relevante personel, herunder om der skal indledes en militær disciplinarsag eller en sag efter tjenestemandsløven.

Militær disciplinarlov gælder således fortsat af hensyn til den militære disciplin, men Forsvaret kan først indlede en disciplinarsag *efter*, at DUP har truffet afgørelse.

11. Den militære anklagemyndigheds opgaver og organisering mv.

Hovedopgave

Den militære anklagemyndigheds hovedopgave er efterforskning og behandling af militære straffesager i ind- og udland. Auditørkorpset er derfor tillagt samme beføjelser som politiet og den civile anklagemyndighed i relation til militære straffesager.

Auditørkorpset er uafhængigt af Forsvaret og det militære kommandosystem og er alene underlagt forsvarsministerens tilsyn og kontrol på samme måde, som den civile anklagemyndighed er underlagt justitsministerens tilsyn.

Grundlaget for myndighedens virke findes i militær straffelov, militær retsplejelov og retsplejeloven.

Organisering

Auditørkorpset er organisatorisk placeret som en selvstændig myndighed i Forsvarsministeriets koncern og er uafhængig af Forsvaret.

Som et led i den politiske aftale af 10. april 2014 om ændring af Forsvarets ledelse blev det besluttet at styrke uafhængigheden i behandlingen af militære straffesager og herunder at sammenlægge de daværende auditørkontorer til ét geografisk samlet auditørembede med henblik på at skabe en ensartet sagsbehandling, at sikre mulighed for vidensdeling og at mindske omkostninger. Embedet blev placeret i Viborg - uden for Forsvarets områder - med et mindre udrykningshold i Københavnsområdet.

Generalauditoriatet forblev placeret på Kastellet i København.

Opgavefordeling

Auditøren varetager efterforskningen og behandlingen af militære straffesager og bistår heri af politiuddannede efterforskere (auditørfuldmægtige). Militære myndigheder og politiet yder efter anmodning Auditøren bistand under efterforskningen.

Auditøren giver møde som anklager i byretter og landsretter og har i øvrigt samme processuelle beføjelser som statsadvokater og politidirektører i forhold til den civile retsplejelovs regler. Auditørens afgørelser kan påklages til Generalauditøren.

Generalauditøren har ligeledes påtalemyndighed i militære straffesager og er Auditøren overordnet. Generalauditøren virker som klage- og tilsynsinstans i forhold til Auditøren og møder som anklager i Højesteret. Generalauditøren har i øvrigt samme beføjelser i militære straffesager, som Rigsadvokaten er tillagt i civile straffesager.

Det indebærer blandt andet, at Generalauditøren kan give Auditøren pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager og fastsætte bestemmelser om Auditørens udførelse af opgaver.

Andre opgaver

Generalauditøren er endvidere tillagt en række opgaver uden for strafferetsplejen.

Generalauditøren rådgiver således Forsvarsministeriet i spørgsmål vedrørende den militære retsplejeordning og fungerer som juridisk konsulent for Hjemmeværnet i sager om optagelse og afskedigelse af frivilligt personel i Hjemmeværnet.

Tilsyn med Auditørkorpset og rekurs

Forsvarsministeren er Generalauditøren og Auditøren overordnet og fører tilsyn med disse. Forsvarsministeren varetager endvidere de opgaver inden for den militære strafferetspleje, som efter retsplejeloven er henlagt til justitsministeren.

Dette indebærer blandt andet, at forsvarsministeren kan fastsætte bestemmelser om de militære anklageres udførelse af deres opgaver og give de militære anklagere pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager, herunder om at begynde eller fortsætte, undlade eller standse forfølgning. Det følger af retsplejelovens § 98, stk. 3, at et pålæg om at begynde eller fortsætte, undlade eller standse forfølgning skal være skriftligt og ledsaget af en begrundelse. Endvidere skal Folketingets formand skriftligt underrettes om pålægget.

Denne særlige regel, der blev indført ved lov nr. 368 af 24. maj 2005, har til formål at sikre en større åbenhed og gennemsigtighed i forbindelse med anvendelsen af denne beføjelse.

Forsvarsministeren behandler også klager over afgørelser truffet af Generalauditøren som 1. instans (rekurs).

Personel

Den militære anklagemyndigheds chefgruppe består af jurister, der har gjort tjeneste i politiet eller i den civile anklagemyndighed, mens myndighedens efterforskere alle er rekrutteret fra politiet. Det øvrige personale rekrutteres bredt, herunder fra Forsvaret og politiet mv.

Auditørkontoret ledes af en auditør og en efterforskningschef. Auditørkontoret omfatter

en efterforskningsafdeling med politiuddannede efterforskere samt administrativt og juridisk personale.

Generalauditørens kontor (Generalauditariatet) ledes af Generalauditøren og vicegeneralauditøren. Kontoret omfatter et juridisk sekretariat og administrativt personale.

Mission, vision og værdier

Forsvarsministeriets mission og vision tager udgangspunkt i et koncernfælles tankesæt.

Mission

Sammen arbejder vi for Danmarks sikkerhed, interesser og borgernes tryghed.

Missionen har fokus på ministerområdets kerneopgaver, mens visionen beskriver tre grundlæggende principper for, hvordan vi arbejder.

Vision

- Vi driver og udvikler opgaveløsningen, så vi får mest mulig effekt ud af de ressourcer, vi sammen råder over.
- Vi er en professionel og bredt anerkendt samarbejdspartner.
- Vi skaber fælles handlekraft gennem loyalt og tillidsfuldt samarbejde.

Auditørkorpset har i tilknytning til Forsvarsministeriets mission og vision fastlagt et værdigrundlag, der kendetegner myndighedens virksomhed.

Auditørkorpsets værdier

- Uafhængighed
- Professionalisme
- Åbenhed
- Respekt

Tjenestestedsmærke og distinktioner

Efter 2. Verdenskrigs indførte det danske forsvar regimentsmærker efter britisk forbillede. I denne forbindelse godkendte Forsvarsministeriet i 1951 et våbenskjold for Auditørkorpset. Det dannede samtidig forlæg for auditørkorpsets forgyldte tjenestestedsmærke, der bæres af de militært ansatte jurister og efterforskere på uniform og baret.

De forskellige elementer i våbenskjoldet og korpsmærket refererer til det tidselbroderi og de krydsede liktørstave med fasces, der indgik i de særlige auditør- og generalauditøruniformer, der blev indført efter retsplejereformen i 1919.

Tjenestestedsmærke

Fasces refererer til de romerske magistraters autoritet og jurisdiktion, og øksen var i romertiden et symbol på fuld autoritet i felten (*militia*). Symbolerne blev båret foran magistraten af embedsmænd, der blev kaldt liktører.

Kronen er fælles for alle myndigheder i Forsvarsministeriets koncern og refererer til myndighedernes statslige tilhørsforhold.

Generalauditør

Auditør

Auditørfuldmægtig

Gradstegn. Kilde: Forsvaret 2021.

Auditørkorpsets signaturfarve

Designlinjens purpur (lilla) farve er unik for den militære anklagemyndighed og har historiske rødder.

Siden 1688 har anklagerne ved Højesteret båret sorte kapper prydet med purpur, og efter retsplejereformen blev tilsvarende kapper indført for anklagerne i landsretterne. Farven er således de danske anklageres signaturfarve.

12. Oversigt over den militære strafferetsplejes udvikling i Danmark

Oprindelse

Der har eksisteret en formel militær retshåndhævelse i de fleste lande så længe, der har været en vis organisering af de væbnede styrker. Ikke mindst i forbindelse med anvendelse af hvervede, oftest udenlandske, tropper havde hærførerne behov for et – undertiden meget strengt – retshåndhævelsessystem. Der opstod i den forbindelse forskellige former for krigsretter.

Da den danske hær blev national og senere kom til at hvile på værnepligt, blev den særlige militære straffelovgivning først og fremmest opretholdt med henblik på at sikre den militære disciplin.

I Frederik 2.s krigsartikler fra 1564 lå det endelige ansvar for retshåndhævelse ved krigsretterne hos de militære chefer, men krigsretterne blev snart ledet af en særlig juridisk sagkyndig embedsmand, der fra omkring 1630 blev benævnt auditor.

Omkring enevældens indførelse blev der oprettet et egentligt generalauditoriat. Kong Frederik 3. udnævnte således den 3. juni 1659 den første danske generalauditor i freds- og krigstid.

Generalauditøren havde direkte referat til kongen og førte tilsyn med håndhævelsen af de militære regler. Han kom efterhånden tillige til at fungere som juridisk konsulent for kongen og fik sæde i General- og Overkrigsretten.

Auditører var på samme tid blevet udnævnt ved de forskellige regimenter. Auditøren var underlagt regimentschefen og virkede dels som ”justitsbetjent” og dels som chefens juridiske rådgiver.

Christian 5.s krigsretsinstruktioner af 1683 kodificerede en militær strafferetspleje med *ad hoc* krigsretter, der blev ledet af regimentschefer og højtstående officerer med 12 militære lægdommere, assisteret af en retskyndig (*auditor*). Søværnet havde sit eget system.

Den militære retspleje forblev i vidt omfang uforandret helt frem til 1919. Appel blev først indført i 1908.

Hærloven af 1867

Ved reorganiseringen af hæren efter Krigen 1864 (*lov om hærens ordning af 1867*) blev der blandt andet oprettet et korps af auditører, der med Generalauditøren som chef var fælles for hæren og søværnet.

Nogle år senere blev generalauditøren og auditørerne indordnet i den militære rækkefølge. Denne ordning eksisterede frem til 1919.

Straffeloven for krigsmagten af 1881

I 1881 vedtog Rigsdagen en straffelov for krigsmagten, og herved kom den første egentlige militære straffelov. Loven blev udarbejdet på grundlag af et kasuistisk udformet lovforslag fra 1850 med detaljerede beskrivelser af en lang række delikter.

Retsplejereformen af 1919

Ved retsplejereformen i 1919 blev Junigrundlovens løfte om oprettelse af uafhængige domstole indfriet, og anklagefunktionen blev udskilt som en selvstændig myndighed med politimestre, statsadvokater og rigsadvokat. Her ved forlod man den såkaldte inkvisitionsproces, hvor det var den samme dommer, der forestod politiundersøgelser, forhørte den anklagede og eventuelle vidner og fældede dom i sagen.

Ved lov om retsplejen i hæren og søværnet af 1919 blev den militære retspleje radikalt ændret. Krigsretterne blev ophævet, og domsmyndigheden i militære sager blev hermed i det hele overført til de civile domstole.

Påtalemyndigheden forblev dog hos de militære chefer, og den eksisterende adgang til at pålægge straf uden dom og til at anvende disciplinarmidler i stedet for straf blev opretholdt. Det blev endvidere bestemt, at auditørerne skulle bistå rettergangscheferne med udøvelsen af deres påtalemyndighed, og at auditørerne varetog undersøgelsen i straffesager og virke som anklagere.

Generalauditøren og auditørerne blev nu selvstændige embedsmænd uden for den militære rækkefølge, men forblev dog ansat som militært personel. Generalauditørens tjenesteområde blev fastlagt til udførelse af militære straffesager for Højesteret og tilsyn med auditørernes virksomhed. Generalauditøren stod direkte under forsvarsministeren og bistod denne ved tilsynet af påtalemyndighedens udøvelse og var ministerens juridiske rådgiver i sager om den militære retspleje.

Militær straffelov af 1937

Militær straffelov af 1937 erstattede 1881-lovens omfattende opregning af lovovertrædelser med korte og klare beskrivelser af gerningsindholdet. Straffebestemmelser om forhold, der kunne henføres under den civile

straffelov, blev ophævet, ligesom en række af de militære strafarter blev ophævet.

Retsplejereformen af 1973

Ved den militære retsplejelov af 1973 blev ligestillingen mellem den civile og militære anklagemyndighed gennemført fuldt ud. Påtalekompetencen blev flyttet fra rettergangschefen til Generalauditøren og auditørerne.

Auditøren skulle dog inden beslutning om tiltalerejsning forhandle sagen med rettergangschefen. Denne regel skulle tilgodese, at også militære hensyn og lokalkendskab kunne indgå i Auditørens afgørelse. I tilfælde af uenighed kunne rettergangschefen forlange sagen forelagt Generalauditøren og forsvarsministeren.

Militær retsplejereform af 2005

Den endelige adskillelse af kompetenceforholdene i militære straffesager kom med den militære retsplejereform af 2005.

Reformen indebar den grundlæggende ændring, at Forsvarets og den militære anklagemyndigheds kompetencer blev adskilt. Det er herefter alene den militære anklagemyndighed, der er kompetent til at behandle militære straffesager. Kompetencen til at behandle mindre alvorlige disciplinære forhold blev med militær disciplinarlov overført til de militære chefer. Det er herved en forudsætning, at der ikke er tale om strafbart forhold.

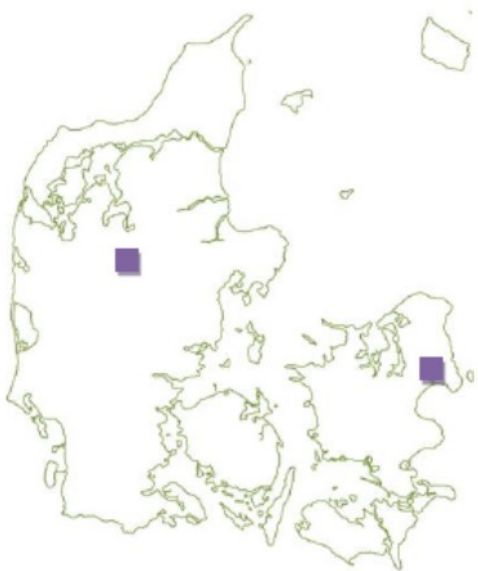
Den militære anklagemyndighed

»Auditørkorpset har således fra sin oprettelse til i dag udviklet sig fra at være en juridisk rådgiver for den militære chef inden for det militære kommandosystem til en af kommandosystemet uafhængig anklagemyndighed under forsvarsministeren på samme måde som den civile anklagemyndighed under justitsministeren«

350 års Jubilæumsskrift 1659-2009

Kontaktoplysninger mv.

Den militære anklagemyndighed ledes af Generalauditøren og er organisatorisk opdelt i to niveauer bestående af Generalauditoriatet og Auditørkontoret placeret i henholdsvis København og Viborg.

Auditørkorpsets geografiske placering

Generalauditoriatet

Henvendelser vedrørende generelle spørgsmål og klager mv. rettes til Generalauditøren:

Generalauditoriatet
Kastellet 14A
2100 København Ø

Telefon 72 81 10 40
Fax 72 81 10 43
Mail (fiin): f auk-myn
E-mail: f auk-myn@mil.dk

Sikker post: f auk-digital@mil.dk

Auditørkontoret

Henvendelser vedrørende konkrete straffesager rettes til Auditøren.

Auditøren
Toldboden 1, 3. sal C
8800 Viborg

Telefon 72 81 10 80
Mail (fiin): f auk-ktp-au
E-mail: f auk-ktp-au@mil.dk

Sikker post: f auk-ktp-aukt@mil.dk

Vagtordning uden for kontortid

Henvendelser om rådgivning og/eller anmeldelse i militære straffesager rettes uden for normal kontortid til Auditørkorpsets telefonvagt. Vagtordningen kan benyttes, når sagen er af hastende karakter, eller det i øvrigt kan komme på tale at foretage efterforskningsskridt.

Vagthavende auditørfuldmægtig kan træffes på telefon (+45) 20 10 78 93.

Behandling af personoplysninger

Forsvarsministeriets Auditørkorps behandler primært personoplysninger i forbindelse med behandlingen af militære straffesager for at varetage de opgaver, der følger af militær retsplejelov, jf. retsplejeloven. Behandling af disse oplysninger finder sted i henhold til lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger (lov nr. 410 af 27. april 2017 med senere ændringer).

Forsvarsministeriets Auditørkorps behandler også personoplysninger uden for den militære

strafferetspleje for at varetage de opgaver, der følger af ansættelsesforhold og øvrige lovkrav. Det sker i forbindelse med blandt andet behandlingen af personalesager, herunder tjenestemandssager, arbejdsskadesager og erstatningssager, sager om arbejdsmiljø og eventuelle andre forvaltningsretlige sager som f.eks. aktindsigt og sager om indsigt i personoplysninger.

Auditørkorpset behandler endvidere høringer og henvendelser fra blandt andet Forsvaret og Hjemmeværnet, herunder som Hjemmeværnets rådgiver i strafferetlige forhold begået af ansøgere eller medlemmer af Hjemmeværnet.

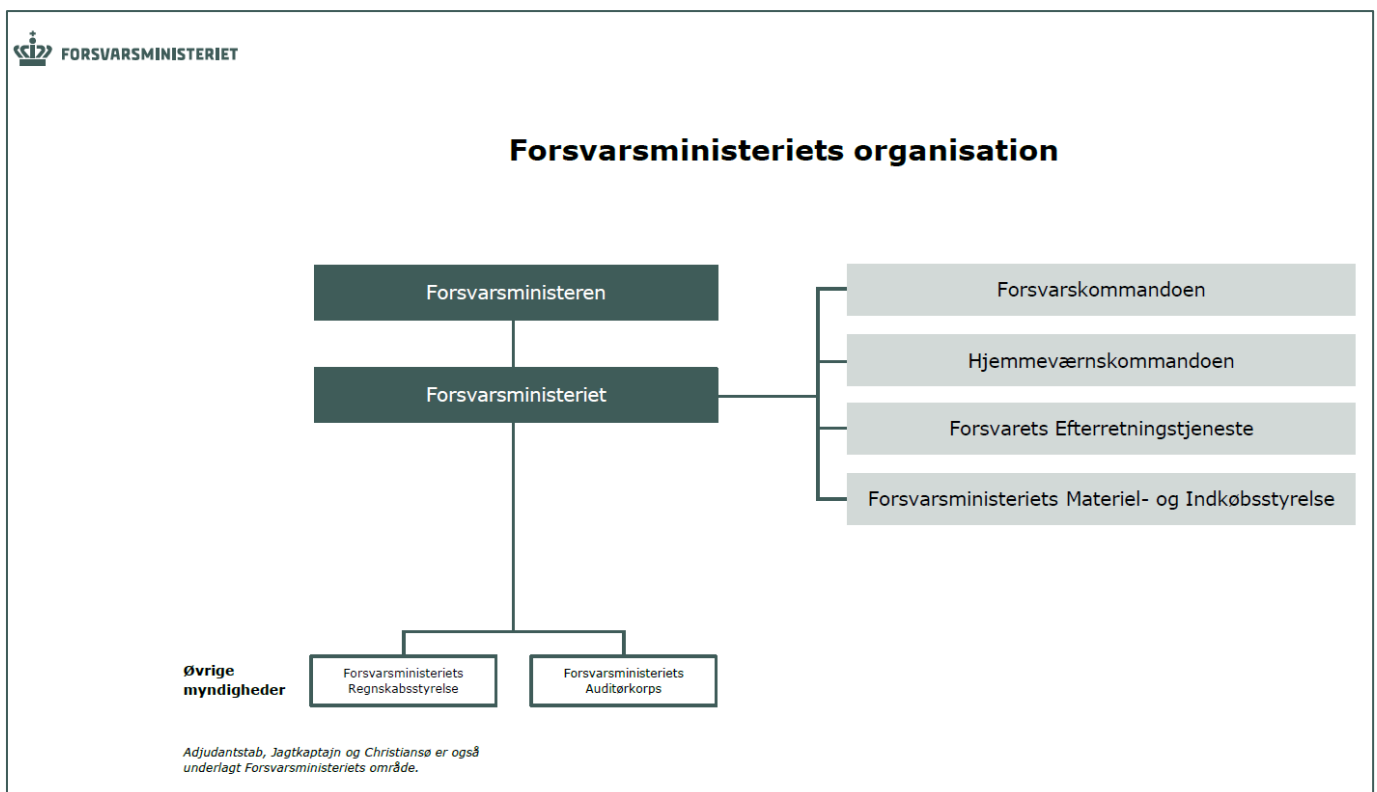
Behandling af disse oplysninger finder sted i henhold til Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 289 af 8. marts 2024).

Se nærmere om behandling af personoplysninger på Auditørkorpsets hjemmeside.

Generalauditoriatet på Kuppet

Forsvarsministeriets koncern

Forsvarsministeriets organisering. Kilde: Forsvarsministeriet 2026.

Generalauditøren
Kastellet 14A
2100 København Ø

Telefon: + 45 7281 1040
E-mail: FAUK-MYN@MIL.DK
WEB: WWW.FAUK.DK

EAN: 5798000201996
CVR: 16 28 71 80
ISBN 978-87-92431-23-3